УДРУЖЕЊЕ СТРУЧНИХ РАДНИКА
СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ СРБИЈЕ

АКТУЕЛНОСТИ

Београд
Бр. 3-4/2009.

АКТУЕЛНОСТИ – Информативни Билтен Удружења стручних радника социјалне заштите Републике Србије

За издавача:
Ђорђевић Србијанка

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Чуровић Миленко – председник
Грубић Биљана
Захар Кери Гизела
Јулинац Нада
Крањц Силвија
Милачић Зоран
Милојевић Славица
Олујић Снежана
Поповић Славица
Стевановић Снежана

Главни и одговорни уредник
Мр Војин Видановић

Штампа
Чигоја штампа
Београд

Тираж
350 примерака

Година X Број 3–4/2009

Билтен издаје: Удружење стручних радника социјалне заштите Републике Србије Марије Бурсаћ 49, 11080 Земун

Телефон Удружења: (011) 267–1040 локал115
Електронска пошта Удружења: udruzenjetk@yubc. net

Електронска пошта Билтена: aktuelnosti@gmail. net

Текући рачун: 205–20184–64 код КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАНКЕ БЕОГРАД

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР 5

Из рада Удружења

КОМИСИЈА ЗА ДОДЕЉИВАЊЕ РЕПУБЛИЧКЕ НАГРАДЕ
КОНКУРС ЗА ДОДЕЛУ РЕПУБЛИЧКИХ НАГРАДА ЗА 2008. ГОДИНУ 7

Стручни став

Фонд за социјалне иновације
ПРОМОЦИЈА ДЕБАТЕ О СОЦИЈАЛНОЈ ИНКЛУЗИЈИ У СРБИЈИ 11

Мр Јагода Петровић
САРАДЊА ЈАВНИХ УСТАНОВА И НЕВЛАДИНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У БИХ – ОД КОХАБИТАЦИЈЕ КА САРАДЊИ 13

Из праксе за праксу

Светлана Живанић , саветник Одељења за професионалну обуку Републичког завода за социјалну заштиту
УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА СТАЛНОГ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА КАДРОВА 17

Центар за социјално-превентивне активности „ГРИГ“
АНАЛИЗА ПОЛОЖАЈА И ПОТРЕБА МЛАДИХ РОМКИЊА У БЕОГРАДУ 20

Народна канцеларија Председника Републике
АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ У ОБЕЗБЕЂИВАЊУ БОЉИХ УСЛОВА ЗА ДЕЦУ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА..... 41

Милка Миловановић – Миниħ, Дипл. логопед
Мр Слађана Васојевић
ПРИМЕНА СЕНЗОРНЕ ОПРЕМЕ У РАДУ
СА КОРИСНИЦИМА ДОМСКОГ СМЕШТАЈА 45

Из рада локалних самоуправа

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ И ИЗВОДИ ИЗ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ
ЗАШТИТЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ГРАДА ПОЖАРЕВЦА 2008-2012..... 49

Искуства студената и младих професионалаца

Анита Бургунд, дипл. социјални радник
„ИСКУСИТИ ЕВРОПУ“ 67

Догађаји

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКИ
СЛАВА СОЦИЈАЛНИХ РАДНИКА 71

Искуства из региона

ПОСЛЕДОПЛОМСКЕ МАГИСТАРСКЕ СТУДИЈЕ ИЗ ОБЛАСТИ
МЕНАЏМЕНТА И СУПЕРВИЗИЈЕ У СОЦИЈАЛНОМ РАДУ..... 73

Јубилеји

40 ГОДИНА ДОМА ЗА ДЕЦУ И ОМЛАДИНУ ОМЕТЕНУ У РАЗВОЈУ
СРЕМЧИЦА 77

Најаве

ПРВО ОБАВЕШТЕЊЕ О ОДРЖАВАЊУ ОСМОГ НАЦИОНАЛНОГ
ГЕРОНТОЛОШКОГ КОНГРЕСА, МАЈ 2010..... 79

Иностранa искуства

Валтер Лоренц
ПРОФЕСИОНАЛНИ РАД У ЕВРОПИ
– ПРИКАЗ ЈЕДНЕ РАЗНОВРСНЕ ПРАКСЕ..... 81

ПРЕДГОВОР

Поштовани читаоци,

Пред Вама је други овогодишњи двоброј информативног билтена „Актуелности“ Удружења стручних радника социјалне заштите. Овај број „Актуелности“ обухвата више различитих прилога који се тичу социјалне инклузије и мањинских група, од којих посебну пажњу заслужује истраживање Центра за социјално-превентивне делатности „ГРИГ“.

Настојимо да вам и даље представљамо квалитетне стручне ставове и прилоге из праксе. Поред актуелне теме успостављања система стручног усавршавања кадрова, прилози истражују сарадњу владиних и невладиних организација у БиХ, као и примену сензорне опреме у домском окружењу. Иако наизглед веома различите, све наведене теме истражују актуелна питања потреба за континуираном едукацијом, партнерским односом са невладиним сектором и унапређењу и хуманизацији постојећих институционалних окружења.

У овом броју „Актуелности“ представљамо стратегију развоја социјалне заштите града Пожаревца, која представља пример планирања социјалне заштите на нивоу локалне заједнице. Завршни део „Актуелности“ доноси приказ искуства стручне праксе у иностранству, али и значајне прилоге о магистарским студијама у региону, као и снажан и инспиративан приказ интеркултуралне праксе у Европи.

Са задовољством желим да скренем пажњу на конституисање и рад секција, и уопште појачани ритам рада Удружења стручних радника социјалне заштите: расписан је конкурс за доделу Републичких награда за 2008. годину а најављени су и стручни скупови здравствених, социјалних радника и дефектолога. Од недавно је постављен и сајт на адреси **www.udruzenjesz.rs** на коме ће поред нових информација бити доступни и бројеви „Актуелности“. То је значајан корак напред у јавности рада Удружења и доступности „Актуелности“ стручној и заинтересованој јавности, чиме је и на достојан начин обележена деценија издавања информативног билтена.

Желим да позовем све читаоце „Актуелности“ да, без обзира на стручни профил и место запослења, дају своје прилоге како би билтен био садржајнији. Прилоге можете слати на мејл билтена aktuelnosti@gmail.com

мр Војин Видановић
Београд, јула 2009. год.

КОМИСИЈА ЗА ДОДЕЉИВАЊЕ РЕПУБЛИЧКЕ НАГРАДЕ

КОНКУРС ЗА ДОДЕЛУ РЕПУБЛИЧКИХ НАГРАДА ЗА 2008. ГОДИНУ

Комисија за доделу Републичких награда за ванредне доприносе у унапређивању социјалне заштите у Републици Србији, на основу чл. 10. Правилника о додељивању републичких награда, расписује

КОНКУРС ЗА ДОДЕЛУ РЕПУБЛИЧКИХ НАГРАДА ЗА 2008. ГОДИНУ

Тачка 1.

Овај Конкурс се расписује за доделу Републичких награда за ванредне доприносе у унапређивању социјалне заштите у Републици Србији за 2008. годину, по следећим врстама и критеријумима:

I – За ТРИ Републичке награде за установе социјалне заштите, које се додељују по следећим критеријумима:

а) да је у делокругу својих активности постигла резултате који представљају изванредан и континуиран стваралачки допринос у унапређивању социјалне заштите у Републици Србији;
б) да је својим радом допринела развијању актуелних видова заштите усклађених са потребама грађана;
в) да је свој рад заснивала на принципима најбољег интереса грађана, поштовања универзалних људских права, хуманизма и солидарности;
г) да се у свом раду повезивала са широм друштвеном средином и да је на тај начин позитивно утицала на развој социјалне заштите, доприносећи својој афирмацији у средини.

II – За ЈЕДНУ ПРВУ Републичку награду за појединца, која се додељује по следећим критеријумима:

а) да је постигао изванредан допринос на изградњи и унапређењу система, теорије и праксе социјалне заштите и социјалног рада, као и развоју делатности, на принципима социјалне правде, хуманизма, солидарности и узајамности;
б) да је претежан део свог радног живота посветио пружању помоћи лицима у стању социјалне потребе и решавању њихових проблема и непосредно или посредно допринео развоју и унапређењу социјалне заштите;
в) да је допринео стручној разради одређених социјалних питања, нарочито на увођењу савремених облика социјалне заштите, и да су ти резултати познати јавности;
г) да се истицао организаторским и стручним квалитетима, те да је своје знање и умешност преносио на млађе кадрове који раде у области социјалне заштите и социјалног рада у целини.

III – За ЈЕДНУ ДРУГУ Републичку награду за појединце, која се додељује по следећим критеријумима:

а) да је постигао изузетне резултате у току дугогодишњег рада у области социјалне заштите и социјалног рада;
б) да је његов рад доприносио теоријском и стручном разрешавању одређених практичних проблема социјалне заштите;
в) да је иницирао или непосредно доприносио практичној разради теоријских питања, као и да се истицао увођењем савремених облика стручног рада у сопственој пракси.

I V – За ЈЕДНУ ТРЕЋУ Републичку награду за појединца, која се додељује по следећим критеријумима:

а) да је у току последњих година постизао запажене резултате у области социјалне заштите и социјалног рада;;
б) да је његов рад доприносио теоријском и стручном разрешавању одређених практичних проблема социјалне заштите;
в) да је својим радом доприносио развоју социјалне заштите и социјалног рада на принципима социјалне правде, хуманизма, солидарности и узајамности;
г) да је постизао запажене резултате у раду социјално-хуманитарних организација.

Тачка 2.

Право предлагање за Републичку награду имају установе социјалне заштите, органи и службе у области социјалне заштите, као и појединци запослени у области социјалне заштите.Установе, органи, службе и појединци из претходног става, не могу себе предлагати за доделу Републичке награде.

Тачка 3.

Предлози за доделу Републичких награда морају бити у писменој форми, с посебним образложењем и потребном документацијом, како би Комисија имала довољно елемената за оцену вредности поднетих предлога.

Тачка 4.

Предлози се достављају Удружењу стручних радника социјалне заштите Републике Србије, – Комисији за доделу Републичких награда, 11000 Београд, Марије Бурсаћ 49, са назнаком „за Конкурс“, **најкасније до 10. октобра 2009. године.**

Председник Комисије
Рајко Марин

ВИСИНА НАГРАДА

Председништво удружења је на седници 30.4.2009. у Бешкој донело одлуку о висини новчаног дела Републичких награда за појединце за 2008. и то:

- Прва Републичка награда 60.000 динара
- Друга Републичка награда 45.000 динара
- Трећа Републичка награда 30.000 динара

Председница председништва:
Србијанка Ђорђевић с.р.

Фонд за социјалне иновације
ПРОМОЦИЈА ДЕБАТЕ О СОЦИЈАЛНОЈ ИНКЛУЗИЈИ У СРБИЈИ

Процес европских интеграција Републике Србије подразумева и унапређење и развој система социјалне заштите и социјалне политике. Министарство рада и социјалне политике Републике Србије (МРСП) креира и спроводи реформу овог система, користећи вредности промовисане међународним документима, развијена знања и праксе других земаља, као и ресурсе унутар државног система, јавних служби, грађанских иницијатива и научних институција.

Фонд за социјалне иновације (ФСИ) је један од реформских програма МРСП. Подршку раду ФСИ пружају Влада Републике Србије, Европска унија преко програма Прогрес и Делегације Европске комисије у Србији, Програм за развој Уједињених нација и други. Фонд за социјалне иновације учествује у реформи социјалне политике у Србији тако што изграђује капацитете и пружа финансијску подршку јавном, невладином и профитном сектору, систематизује и преноси стечена знања и искуства.

У партнерству са Републичким заводом за социјалну заштиту, Покрајинским заводом за социјалну заштиту, ТВ продукцијом ПГ Мреза и невладиним организацијама СеЦонС, ЦЕСИД и Мрежом истраживача социјалних прилика, ФСИ спроводи пројекат „Промоција дебате о социјалној инклузији у Србији“. Пројекат је подржан од стране Програма за запошљавање и друштвену солидарност (ПРОГРЕС) Европске заједнице (2007-2013), којим руководи Генерални директорат за запошљавање, социјална питања и једнаке могућности Европске Комисије и реализује се у периоду фебруар 2009 – јул 2010.

Очекује се да ће овај пројекат постићи следеће резултате:

- Боље разумевање концепта политике друштвеног укључивања као одговора на проблем друштвене искључености;
- Ширење фокуса стручне и шире јавности са сиромаштва на друштвену искљученост;
- Размена информација о националним политикама друштвеног укључивања са истим политикама на нивоу ЕУ и узајамно упознавање са најбољом праксом;
- Мобилизација свих релевантних актера и њихова активација у борби против сиромаштва и друштвене искључености;

- Јачање капацитета организација цивилног друштва које заступају друштвено искључене;
- Продукција квалитетних информација о сиромаштву и друштвеној искључености од стране националних и локалних медија.

Активности планиране пројектом укључују:

- Израду различитих студија, укључујући: акционо истраживање о перцепцијама и ставовима о друштвеној укључености и отвореном методу координације, истраживање о социјалној искључености у Србији, компаративну студију о политици социјалне укључености у Србији и ЕУ
- Локална, регионална, национална и интернационална дешавања чији је циљ јачање капацитета различитих актера, укључујући организације цивилног друштва, представнике локалних самоуправа и сервиса, медије и доносиоце одлука
- Информисање јавности кроз ТВ програме и интернет портале

Мр Јагода Петровић

САРАДЊА ЈАВНИХ УСТАНОВА И НЕВЛАДИНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У БИХ

– од кохабитације ка сарадњи –

У савременим теоријско-методолошким приступима, какав је социјални раду заједници, сарадња јавног и невладиног сектора је conditio sine qua non.

Имајући у виду изворну и законом прописану улогу центра за социјални рад, подразумева се да овој установи припада кључна улога у организовању ресурса локалне заједнице.

Међутим, у решавању неких проблема локалне заједнице добовољне организације могу успешно иницирати и организовати мрежу институционалне подршке.

1. Невладин, јавни и приватни сектор

Коришћење појма кохабитација чини се примереним у случају суживота два сектора – невладиног и јавног. Изворно, појам кохабитације (од латинског цо – заједно и хабитаре – становати) указује на заједничко становање, суживот. У „развијеним" земљама већ одавно, а у БХ однедавно јавни и невладин сектор деле заједнички друштвени простор. Кохабитација не подразумева по аутоматизму и сарадњу. Битна је разлика између стања у коме ова два система функционишу један поред другога, паралелно, водећи засебне политике и остварујући различите циљеве и стања у коме су успостављени односи узајамне сарадње, подршке и разумевања и где унутар заједничке политике раде на остварењу општедруштвених циљева.

Уврежена је дистинкција између јавног, приватног и невладиног сектора. Под јавним сектором подразумевамо јавне установе, односно тела државне и локалне власти, а под приватним или бизнис сектором недржавне организације које функционишу на принципу остварења профита или добити. Трећи сектор је оно што често управо тако и називамо – трећи сектор. Употребљавају се и термини непрофитни сектор (као антипод профитном/бизнис сектору), добровољни сектор (као ознака за нешто што је базирано на добровољности учесника да приступе овој врсти друштвеног ангажмана), невладин сектор (као синоним за делатност која се обавља без директног државног/владиног уплива и утицаја). Терминолошке разлике настале су у зависности од тога које се суштинско обележје ставља у први план. Треаба нагласити неколико битних карактеристика невладиног / добро-вољног сектора: формирање и

дјеловање на основу приватне иницијативе групе грађана; ентузијазам и добровољност у раду што подразумијева рад без утицаја државе; непрофитност (самостално финансиране углавном од чланарина, поклона, спонзорства, донација); управљање и дјеловање на принципима различитим од оних који важе за државни сектор: (хијерархија, моћ, принуда); циљ дјеловања је рјешавање општих друштвених проблема за које је заинтересован највећи број грађана. Суштина невладиног сектора, а посебно оног који дјелује у социјалној сфери, је добровољност. Зато се примеренијим чини назив – добровољни сектор

Различити принципи рада јавног и добровољног сектора не искључују могућност међусобне сарадње. Штавише, ова сарадња је услов квалитетног задовољавања потреба грађана.

На подручју БиХ од 1996. године (након рата) долази до експанзије невладиних организација. Током 1993. године јављају се прве НВО на простору Федерације БИХ, а касније и у Републици Српској. Истраживање Уреда за међународни развој Владе Велике Британије (ДФИД), засновано на телефонској анкети НВО-а у БиХ, која је реализована од јуна до септембра 2004. године, показало је да је већина НВО-а (38%) први пут регистрована у пероду након рата (1996-2000), а преко трећине (36%) у протекле четири године. Многе од њих настале су под утицајем или чак на иницијативу међународних НВО, које су у БиХ биле присутне током рата, а посебно у периоду од 1996-2000, када се регистровале и многе међународне НВО (43%). Формирање домаћег невладиног сектора под очигледним утицајем међународног фактора, умногоме је допринело неповољној релацији између невладиног и јавног сектора. Поготово што су се главне активности домаћег НВО сектора у почетку односиле на питања људских права, демократизације друштва и друга питања из домена политичког дјеловања. Ипак, подаци који говоре да се већина домаћих НВО (40%) регистровала у периоду 2001-2004, указују на осамостаљивање и развој домаћих НВО без утицаја међународних организација. Такође се проширио дијапазон дјеловања невладиног сектора, који са са политичког терена проширио и на поље социјалне и здравствене заштите, заштите животне средине, област културе и рекреације. Ово отвара пут убрзане сарадње владиног и невладиног сектора.

2. Локална заједница – амбијент за успјешну сарадњу

С једне стране, бројни социјални проблеми у БиХ и њихова разноликост, а са друге недовољне финасијске могућности економски ослабљене државе, указују на то да јавни сектор није у стању да у потпуности одговори на потребе и проблеме у овој области. Добровољно организовањи грађани и могу допринети. Локална заједница је природни амбијент гђе се сусрећу грађанин и држава, па је логично да се управо у локалној заједници најбоље може оствари сарадња (добровољно удружених) грађана и државе, односно јавних установа?

Без обзира на различита становишта у вези са учешћем примарних и неформалних група, чињеница је да не постоје појединци који су потпуно изоловани од примарних социјалних група као што су породица, родбина, пријатељи, сусједство. Грађани такође не могу бити потпуно неовисни у односу на јавне установе.

Дакле, простор у коме се сусрећу појединац/грађанин и друштво јесте локална заједница. Овде људи задовољавају своје потребе и решавају про-

блеме остварујући контакте са другим припадницима заједнице и јавним установама које у њој функционишу. Социјални рад у заједници је један од ефикасних методолошких приступа. Развијање потенцијала појединаца, група и заједнице, који ће уз подршку професионалаца (социјалних радника) преузети одговорност и покренути акције у правцу решавања проблема, суштина је овог приступа. Центри за социјални рад би требало да зазму кључно место у реализацији концепта социјалног рада у локалној заједници. То подразумева, не само извршавање бројних обавеза, него и повезивање са другим учесницима у социјалној заштити.

Да би мрежа установа и институција, у чијем је средишту центар за социјални рад, била ефикасна у задовољавању потреба социјално угрожених и решавању њихових проблема, центар би морао бити кадровски и технички оспособљен. Кадровска оспособљеност подразумева довољан број стручних лица (социјални радници, педагози, психолози, правници...) који имају стручна знања и мотив за развијање савремених приступа у социјалном раду. Социјални и други стручни радници у центру (а тиме и сам центар) треба да преузму различите улоге и задатке. Поред обезбеђења основних права, мера и облика социјалне заштите (новчана помоћ, смјештај у установе социјалне заштите, накнада дијела трошкова породичног збрињавања, основна здравствена заштита корисника који нису здравствено осигурани по другом основу), пажњу треба (пре)усмерити на проширена права (кућна њега и помоћ, дневно збрињавање ђеце и одраслих, помоћ око економског ангажовања и одржавања породице, помоћ око остваривања личних, економских, и социјалних права, саветовање, посредовање у кориштењу услуга утанова и служби у локалној заједници, помоћ око васпитања и развојних потреба деце, повремена помоћ у намирницама, одећи, обући, огреву, помоћ у социјалној, културној и уопште интеграцији маргинализованих/искључених група, посредовање у заштити личности, интереса и права лица и група које то не могу обезбедити на други начин).

Из овога следи да су социјални и други стручни радници центра они који: препознају проблем локалне заједнице, утврђују приоритет потреба, планирају, иницирају, посредују, консултују, преговарају, заступају, лобирају саветују, пропагирају, промовишу, координирају, организују...

Но, како су могућности појединих центара за социјални ограничене, пракса је показла да у неким локалним заједницама добровољне организације могу бити везивни фактор између релевантних ресурса локалне заједнице. Тим више ако делују у области у којој имају добрана искуства и подршку донатора.

Дакле, у решавању неких социјалних проблема у локалној заједници добровољна организација може успешно преузети улогу иницијатора и организатора сарадње између актера јавног, профитног и непрофитног сектора.

У том случају процес повезивања свих распосложи вих ресурса (укључујући и потенцијале корисника и примарних група) захтеваће више стрпљења, умешности и истрајности.

Сарадња не сме бити формалног карактера. У њеној основи мора бити решавање конкретних проблема са јасно постављеним заједничким плановима, циљевима и заједничким учествовањем у појединим активностима. Добровољне организације треба да покажу посебно уважавање особености и могућности сваког актера.

На посебно „осјетљивој" реалацији између добровољне организације и центра за социјални рад мора се постићи компромис у коме се центар за социјал-

ни рад уважава као стручни носилац сарадње и координације, а да притом не инсистира на улози супервизора и контролора активности.

Неке од ових идеја, са примерима успешне праксе презентоване су на **Конференцији „Цивилно друштво у јачању социјалне укључености“ која је одржана у Сарајеву новембра 2007. године у организацији УНДП, ИБХИ, СДЦ, Дирекција за европске интеграције БиХ**

Светлана Живанић,
саветник Одељења за професионалну обуку
Републичког завода за социјалну заштиту

УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА СТАЛНОГ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА КАДРОВА

Након успостављања система акредитације програма обуке и доношења Програма мера и активности за стално стручно усавршавање стручних радника у установама социјалне заштите, стекли су се услови да се процес стручног усавршавања запослених у социјалној заштити реализује по утврђеном плану и на основу успостављених правила и процедура.

Успостављање система акредитације програма обуке за пружаоце услуга социјалне заштите има за циљ да обезбеди квалитетну обуку, која омогућава развијање њихових општих, посебних и специфичних компетенција за примену нових стандарда у пружању социјалних услуга, у складу са правцима, циљевима и принципима Стратегије развоја социјалне заштите.

Програм мера и активности за стално стручно усавршавање стручних радника запослених у установама социјалне заштите, који је донет од стране Министра рада и социјалне политике јуна 2008.године, као носиоце активности везаних за акредитацију програма обуке пружалаца социјалних услуга наводи: Одбор за акредитацију програма обуке и Републички завод за социјалну заштиту у сарадњи са Покрајинским заводом за социјалну заштиту.

Републички Завод у сарадњи са Покрајинским Заводом, организује обављање послова акредитације, врши процењивање програма обуке, води регистре, надзире и вреднује квалитет остваривања програма обуке, стара се о спровођењу и извршењу одлука Одбора, издаје потврде корисницима о успешно завршеним програмима обуке, издаје обавештења о акредитованим програмима обуке, каталог акредитованих програма обуке и друге публикације, обавља стручне и техничке послове за потребе Одбора и обавља друге послове у складу са Законом.

У складу са одредбама овог Програма Завод Министарству за рад и социјалну политику достављају образложени Предлог програма стручног усавршавања, које Министарство разматра и доноси одлуку који ће програми и у ком износу бити финансирани средствима из буџета Републике Србије.

На основу компаративне анализе циљева акредитованих програма и компетенција на чије су стицање или оснаживање усмерени њихови садржаји са приоритетним потребама Министарства за рад и социјалну поли-

тику у односу на актуелно стање у непосредној пракси, Републички завод за социјалну заштиту је израдио **Предлог програма стручног усавршавања за 2009.годину**, који је прослеђен Министарству на усвајање.

Ове године приоритет су имали програми који доприносе ефикаснијем увођењу промена у погледу организације и начина рада Центара за социјални рад, односно програми који су у функцији примене новог Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада Центра за социјални рад. Реч је о следећим програмима:

- „Знања и вештине за вођење случаја у социјалној заштити“
- „Програм основне обуке за супервизоре у центрима за социјални рад“
- «Обука правника у центрима за социјални рад»
- «Обука правника у центрима за социјални рад за судску заштиту и остваривање права детета»

Осим ових, Предлогом програма стручног усавршавања за 2009,годину обухваћен је и програм «Школа животних вештина – програм обуке професионалаца за процену и припрему особа са сметњама у развоју за што самосталнији живот у најмање рестриктивном окружењу». Основни циљ овог програма је унапређење вештина особа са сметњама у развоју за самостални живот и унапређење компетенција стручњака и других значајних особа како да, на најбољи могући начин, помогну особама са сметњама у развоју да развију своје потенцијале и самосталност у свакодневном животу, а тиме и да омогући деинституционализацију оних особа које имају капацитета за самостално становање уз подршку.

У намери да се Предлогом програма стручног усавршавања за наредну годину обухвате првенствено они програми који су усмерени на задовољавање приоритетних образовних потреба запослених, Одељење за професионалну обуку Републичког завода за социјалну заштиту ради на успостављању методологије снимања потреба за обукама у непосредној пракси и изради што прецизнијих инструмената за њихово утврђивање. Упоредном анализом образовних потреба, с једне и постојећих акредитованих програма са друге стране, долази се и до података о недостајућим обукама, што се може превазићи расписивањем циљаних конкурса, наручивањем програма од експерата у датој области или креирањем програма од стране Завода. Требало би истаћи да је конкурс за акредитацију програма обуке стално отворен и да се сва потребна документација може преузети са сајта Републичког завода за социјалну заштиту.

Од доношења Програма мера и активности за стално стручно усавршавање стручних радника запослених у установама социјалне заштите до данас у Републички завод за социјалну заштиту стигле су 33 пријаве програма за акредитацију, од којих је 15 одбијено од стране Одбора за акредитацију, 16 програма је акредитовано, док су два тренутно у поступку процене.

Укупан број акредитованих програма обуке тренутно износи 73, у шест области социјалне заштите:

1. Унапређење организационо-методолошких вештина и знања (16)
2. Заштита и подршка одраслима и старима (7)
3. Заштита и подршка деци и младима (26)
4. Подршка породици (10)
5. Заштита и подршка особама са инвалидитетом (10)
6. Заштита и подршка маргинализованим друштвеним групама (4)

Од укупно 73 програма, на основу података добијених путем Извештаја које аутори програма достављају Одељењу за професионалну обуку Републичког завода за социјалну заштиту, до сада је реализовано њих 20, при чему су неки реализовани само једном, док су други имали преко 30 реализација.

Програм са највише реализација је „Знања и вештине за вођење случаја у социјалној заштити“, који је до сада похађало 1013 стручних радника са територије читаве Републике, што је више од половине укупног броја учесника на свим реализованим програмима, који износи 1980.

Веома је значајна и чињеница да је почела реализација програма „Обука супервизора у центрима за социјални рад“, будући да је реч о првом образовном пакету креираном од стране Републичког и Покрајинског завода за социјалну заштиту на основу увида у недостајуће програме обуке. Овај програм је до сада имао седам реализација, а биће организован за све стручне раднике који ће у центру за социјални рад обављати послове супервизора.

На крају требало би рећи да реализација акредитованог програма обуке подлеже контроли квалитета током трајања акредитације. Циљ контроле је да се обезбеди квалитетна реализација програма обуке

Редовна онтрола квалитета сваког програма који се реализује врши се једном годишње, мада се може спроводити и чешће уколико постоје индиције да реализација одступа од утврђених стадндарда. За вршење редовне контроле квалитета од кључне важности су најаве реализација које су аутори у обавези да шаљу Републичком заводу. Резултат контроле су извештаји који се прослеђују Министарству и аутору програма. Извештајима се констатује или да реализација испуњава стандарде према којима је програм акредитован или не. У случају да реализација не испуњава стандарде Завод подноси образложен предлог за опозив акредитације. Предлог се прослеђује Одбору за акредитацију који доноси коначну одлуку. Програм обуке за који је Одбор донео одлуку о опозиву акредитације због неиспуњавања стандарда квалитета брише се из Регистра акредитованих програма обуке

Одељење за професионалну обуку Републичког завода за социјалну заштиту је активности везане за контролу квалитета започело у марту ове године. До сада је извршено непосредно праћење реализације три акредитована програма, док је контрола извесног броја програма урађена на основу анкетирања учесника програма или интервјуа са реализаторима програма. Све до сада спроведене контроле указују да се акредитовани програми реализују у складу са садржином и планом програма и утврђеним стандардима квалитета.

Сви заинтересовани податке везане за Регистар акредитованих програма обуке и њихову реализацију могу наћи на сајту Републичког завода за социјалну заштиту **www.zavodsz.gov.rs ,** у оквиру Базе података о акредитованим програмима обуке.

Центар за социјално-превентивне активности „ГРИГ“
АНАЛИЗА ПОЛОЖАЈА И ПОТРЕБА МЛАДИХ РОМКИЊА У БЕОГРАДУ

Уводне напомене:

Истраживање „Анализа положаја и потреба младих Ромкиња у Београду“ је саставни део пројекта „Учење животних вештина и интеграција младих Рома“. Носилац пројекта је Центар за социјално превентине активности из Београда. Истраживање је реализовано током 2008.године. Средства,неопходна за извођење истраживања је обезбедила НВО Адоптионсцентрум из Шведске, као партнер ГриГ-а. Циљ истраживања је дефинисан у смислу -утврђивање потреба и положаја циљне групе, ресурса, препрека и ризика интеграције у локалној заједници и интегрисање података из других релевантних истраживања о Ромима, а посебно о деци и младим Ромкињама.

Истраживање је реализовано уз подршку неколико ромских невладиних организација („Хуманитарно удружење Рома Палилула“, „Асоцијација Рома“ и „Романе асва“) и уз ангажовање општинског Повереника за права мањинских заједница у Палилули, једној од београдских локалних заједница. Резултате истраживање треба сагледавати и у контексту континуитета активности Грига, у третману младих социјално обележених, из различитих маргинализованих друштвених група, а овог пута фокусираних на положај младих Ромкиња.

Као основа за анализу положаја и потреба младих Ромкиња, поред осталих извора података, послужили су нам и подаци добијени анкетирањем.

За ову потребу урађен је посебан упитник, који је био структуиран из три целине, и то: у првом делу тражили су се основни социо-анамнестички подаци о ипитаницама, у другом делу су питања усмерена на добијање података о социјалноекономском статусу испитаница и њихових породица, и у трећем делу њихови ставови о положају младих ромкиња и начину превазилажења тог положаја.

Упитник је био анониман, нигде се није помињао идентитет анкетиране, како би се избегле одређене инструментализације и заштитила приватност.

Анкетирање је извршено на структуираном узорку од 100 младих ромкиња и њихових домаћинстава у општини Палилула – насеља Крњача, Котеж и Борча.

Подаци добијени анкетирањем користили су се само за потребе овог истраживања и у друге сврхе се нису користили.

Истраживање је спровео интердисциплинарни стручни тим састављен од дипломираног социјалног радника, специјалног педагога, економисте и статистичара.

Подробније о методологији и резултатима истраживања износе се у тексту који следи.

Зашто Роми као циљна група,а посебно младе Ромкиње?

Постоји више разлога због чега смо одлучили да Ромкиње буду циљна група у истраживању. Овде ћемо навести само неке:

1. Концепт људских права, залагање за одсуство било каквих форми дискриминације међу људима и друштвеним групама, социјална инклузија, а у нас и Стратегија смањења сиромаштва, као и реформа система социјалне заштите ставили су у друштвени фокус положај Рома, као посебно угрожене и искључене друштвене групе. Истовремено, под покровитељством Уједињених нација је и декада наглашене бриге о еманципацији ромске популације у свету.
2. Укупни положај Рома и у Србији је изузетно тежак и неповољан. У готово свим релевантним истраживањима се припадници ромске етничке групације третирају као карактеристична друштвено маргинална група, и у српском друштву и његовој структури.
3. Дискриминација младих Ромкиња се огледа у више сфера њиховог друштвеног живота, као што су:

– угрожена права у сопственој породици.
– Патријархални односи у њиховим породицама доводе их у потчињен положај, изолованим и од стране породице, без права одлучивања, без могућности да се њихов глас чује споља
– За њих и у њихово име говоре чланови њихових породица, очеви, браћа или мужеви.
– Искључене су од стране породице и лимитиране у иницијативи и учешћу у друштвеном животу.
– Удају се у најранијем адолесцентном периоду, мимо своје воље, напуштају школовање и постају мајке још док су и саме деца.
– Децу одгајају без нарочите подршке чланова породице, а још мање друштва.
– Само 4% ромске деце је укључено у предшколске установе,односно вртиће
– Изложене недостатку стабилних прихода, економској зависности од породицних лидера (отац, брат, стриц, деда), стамбеној необезбеђености или веома лосим стамбеним условима,и из тога насталим здравственим проблемима цланова породице, посебно мајки детета или самог детета, а неретко и пороцима генерисаним из такве породицне атмосфере (скитња, коцка, алкохолизам, проституција).
– Интересе младих ромкиња ретко ко заступа, ускраћене су могућности запошљавања како би постале економски независне.

Сазнања јасно указују да је проблем зависности младих Ромкиња од сопствене породице, пре свега економска, главни разлог њихове немоци да самосталније изразе своје ставове и заузму значајније место у свакодневном животу ромских породица. Стога је вазно помоци им да се запосле, да

имају сопствене приходе, да могу бити независне у располагању новцаним средствима, имовином, да могу самостално да одлуцују и успоставе контролу над сопственим зивотом. Услед овакве ситуације,њихова деца често бивају смештена у институције и издвојена из породице

јер нема довољно хранитељских породица које би прихватиле ромску децу. Само 5% те деце одлази у хранитељске породице. Јос мање на усвојење.

Свако треће дете на смештају у установама социјалне заштите потиче из ромских породица.

Јачањем позиције жена у ромским породицама јача се цела породица

Пошли се и од сазнања да је у периоду"Декаде инклузије Рома 2005-2015" у Србији концептуализовано више докумената и стратегија које се баве положајем Рома. Формиран је Секретаријат за ромску националну стартегију (у склопу Министарства за мањинска права) који је фокусиран на деловање у четири централне области које детерминишу укупан положај Рома: образовање, становање, запошљавање и здравствена заштита. Нама је то био оријентир за структуру упитника,али је наш акценат био на установљавању положаја жене Ромкиње која је највероватније вишеструко дискриминисана. Млада Ромкиња, као припадник ромске заједнице је стигматизована и маргинализована, а у породици је и родно неравноправна упркос бројним стратегијама и документима, како на глобалном исто тако и на локалном нивоу.

При концептуализацији и изради инструмента истраживања пошли смо и од осетљивости питања које отварамо („јабука раздора",по мишљњу многин унутар ромских група), али и од већ постојећих докумената, попут Националног акционог плана о специфичном положају ромских жена.

Истраживање је обављено, како смо истакли у уводном делу, у једној од београдских општина,Палилули која је карактеристична по знатој присутности припадника ромске етничке скупине на својој територији. Један број Рома враћених у Србију у поступку реадмисије из земаља ЕУ, такође се налази на овом подручју. Општина Палилула иначе припада кругу већих београдских заједница, како по величини територије, тако и по броју становника. Процена представника ромске заједнице је да у насељима где је извршено анкетирање, живи пар хиљада Рома.За ову општину смо се одлучили и због чињенице да наша организација већ сарађује са матичним центром за социјални рад на развоју услуге – Клуб за младе и да је могуће повезати ову и неке друге активности предвиђене и актуелним пројектом.

Према расположивим подацима неких ромских организација (нпр.Друштво за унапређење ромских насеља) у Београду има око 120 нехигијенских насеља у којима, по проценама, живи око 27 000 становника Рома. У Србији је евидентирано близу 600 нехигијенских насеља са приближно 270 000 становника, углавном Ромске етничке заједнице.

Резултати пописа из 2002 г. показују да **Рома у Србији** и Београду **има мање у односу на претходни попис?!** Међутим, према мишљењу демографа постоји проблем препознавања Рома и утврђивање њиховог броја, због тога што се један број Рома изјашњава као Срби, Муслимани или Албанци. Тако по званичним статистичким подацима у Београду живи нешто испод 20 000 Рома, док на територији Србије живи нешто мање од 110 000. Демографи

процењују да Рома у Србији има нешто испод пола милиона, док неки ромски лидери готово удвостручују тај број и залажу се да је Рома у нашој земљи око 900 000. Због свега тога јако је тешко утврдити тачан број ове етничке заједице у Србији. Међутим, то не умањује њихов неповољан положај и израженост проблема и потреба,већ напротив..

Београд је град где живи највише припадиника ромске заједнице, (сваки шести Ром живи на територији Београда), затим следе Лесковац, Ниш, Врање.

За потребе истраживања урађен је упитник. За анкетаре је организована обука – инструктажа како би се обезбедио јединствен приступ током анкетирања, на терену у породцама испитаница. Израда самог упитника имала је карактер партиципативног, јер су у финализацију структуре упитника били укључени и сами представници ромских заједница. Ангажовано је 5 анкетара, два сарадника НВО“ГриГ“ и три представника ромских заједница из наведених насеља. Одабир Рома, анкетара (једна млада жена и два мушкарца) извршен је у сарадњи са званичним представником палилулске општине, повереником за права мањинских заједница. Оваква сарадња имала је за циљ припрему ромских породица да прихвате учешће у овом истраживању, тако да су сарадници ГриГ-а и наведени повереник из општине Палилула, непосредно пре истраживања били у посети насељима у којима живе Роми. Становницима насеља где је извршено анкетирање представљен је део пројектног тима ангажован да организује и спроведе истраживање, представљен је и пројекат у целини (трајање, циљеви, групе активности, ефекти који се очекују,донатор.). У разговорима са представницима Рома истакнута је потреба за њиховом партиципацијом и објективне могућности наше организације. Становницима тих насеља (преко Панчевачког моста) раздељени су лифлети, информатори ГриГ-а, мапе услуга и друго, који говоре о услугама које развијамо и посебно истакнуте објективне ингеренције организације.. Темељита припрема ромских заједница и стратегија постављања јасних могућности од стране ГриГ-а, имала је задатак да предупреди, могућа нереална очекивања чланова ромских породица обухваћених истраживањем.

Резултати истраживања

Анкетирање је обављено у пролеће/лето 2008.године, трајало је 10 дана. Разговори са ипитаницама и попуњавање упитника протекло је у атмосфери поверења, отворености и спремности испитаница за сарадњу. Запажања анкетара ничим нису доводила у сумњу добру вољу и заинтересованост испитаница, подржаних од стране мушких чланова домаћинстава обухвећених истраживањем. Забележено је и неколико ситуација у којима су анкетари наишли на подозривост ,пре свих мушких чланова заједнице који су недвосмислено изражавали незадовољство присуством анкетара. Након детаљних информација о сврси истраживања ови отпори су превазиђени. Прикупљање података је обављено у нешто преко 100 ромских домаћинстава (успостављено је правило да из једног домаћинства може бити обухваћена само једна Ромкиња). Током анкетирања обезбеђене су консултације анкетарима којима је она била потребна. Успостављена је добра комуникација између самих анкетара. У неким домаћинствима,анкетари су имали извесних потешкоћа у успостављању комуникације јер испитанице нису у најбољој мери разумевале и говориле српски, па је анкетарима

ГриГ-а тада обезбеђивана асистенција представника ромских партнерских организација. Један део анкетираних је пореклом са Косова и Метохије,говоре Ромски или Албански, исламске су вероисповести. Иначе кад говоримо о матерњем језику подаци говоре да се 17% Рома у Београду изјаснило да говори српски језик,2% албански а највећи део говори Ромски језик.

Од значаја је и чињеница да је позитивна атмосфера уз већ карактеристичну непосредност Рома, исходовала потпуним прихватањем анкетара.

Сам инструмент – упитник је структуиран из две међусобно повезане целине,део о „Основним подацима испитаница“(старост, брачни, породични статус, величина домаћинства, број деце,карактеристике стамбеног положаја..).Други део се односио на податке „Интеграција, осамостаљивање, активно тражење посла“и захтевао је од младих Ромкиња да дају одговоре на питања: стечено занимање, статус на тржишту рада, поседовање личних докумената,о безбеђеност основне здравствене заштите, структура најизраженијих потреба и ставови о постојању предрасуда. У трећем делу упитника испитанице су изражавале мишљење/ставове о одређеним обележјима и начину превазилажења сопственог положаја. На крају анкетари су износили своје мишљење о току анкетирања и слично.

Након спроведене логичке контроле података из упитника,приступило се статистичким анализама и интерпретацији добијених резултата истраживачког поступка.

У табели 1 приказана је структура испитаница у узорку према годинама старости.

Табела 1:СТАРОСТ ИСПИТАНИЦА

СТАРОСТ ИСПИТАНИЦА	
до 20 година	42
од 20 до 30 година	44
преко 30 година	14
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Подаци указују да је истраживањем обухваћена групација младих Ромкиња, да је скоро свака друга испитаница узраста до навршених 20 година. Само 14% Ромкиња су Ромкиње које су ушле у четврту деценију живота. Најмлађа испитаница је имала 15 година,а најстарија 35 година живота.

Ако посматрамо структуру ромског становништва уопште, можемо закључити да се ради о младој етничкој заједници у односу на просечну старост становништва у земљи. Тако је **просечна старост Рома нешто изнад 27 година** (за Београд је то око 26 година) док су подаци за укупно становништво у Србији и Београду драстично различити:**просечна старост становника у земљи, односно главном граду је нешто изнад 40 година.**

Према подацима из пописа становништва (1971/2002) уочава се тренд лаганог старења и ромске популације, као и укупног становништва у Србији (тако је удео младих од 0-19 г,1971. износио 55,4% наспрам 49,5% 2002.г.). Познато је да је ромска популација због високе стопе рађања изразито млађа у односу на друге народе и етничке заједнице у нашој Републици.

Табела 2 ОБРАЗОВНИ НИВО

ОБРАЗОВНИ НИВО	%
Непотпуна или без основне школе	81
Основна школа	19
ССС,ВСС,ВС	0
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем.

Образовна структура испитаница Рома уопште, није неочекивана.Па, ипак , Београд,век елктронских и других Интернет технологија а **ниједна** припадница ромске заједнице није евидентирана у варијаблама **од средње школе** до универзитетског образовног нивоа.Ово је податак који фактички говори све, он генерише сваку даљу „причу“ о положају и потребама ромске популације уопште, а посебно младих жена.

Иначе,подаци из последњег пописа становништва илуструју претходне тврдње и показатеље. Само 7,81% Рома има завршену средњу школу наспрам 31,07% у укупном становништву Србије.У категоријама вишег и високог образовања Рома је занемарљив број, свега 0,20% односно 0,11% у односу на укупну ромску заједницу. Поређења ради, у Србији 4,51% становништва има завршену вишу школу, а 6,52 % има завршене факултете, односно високу школску спрему.

Тек, **свака пета анкетирана Ромкиња је са завршеним основним образовањем**, док највећи број (преко 80 %) припадница младих жена из ромских породица није завршило ни основно образовање (окончано неколико разреда,у суштини **готово неписмене**, није ни обухваћено образовним процесом или је напустило даљи процес образовање). До сличних резултата дошло се и истраживањем УНИЦЕФ-а (спроведено у Србији), а подаци показују да је образовни статус изузетно низак **и код младих Рома**, старијих од 15 година, тако да их је преко 90 % неписмено.Исто истраживање наводи податак да само 13% ромске деце заврши основну школу.

Овако неповољна образовна структура детерминише и радни и укупни положај Ромкиња, чинећи их у старту неравноправним за било какву конкурентску активност на тржишту радне снаге. Њихова несамосталност и немогућност економске, а ни друштвене еманципације чини се готово „извесним исходом“. Имајући у виду да је у анкетираној популацији присутан велики број Рома, пореклом са Косова и Метохије, ти људи (а и младе Ромкиње)се суочавају и са језичким баријерама (слабо говоре и разумеју српски језик) која их ограничава у несметаној свакодневној комуникацији у средини на коју су упућени (продавнице,домови здравља,јавне институције).

У погледу брачног статуса, истраживањем је обухваћено 26% неудатих, 72% удатих ромкиња и 2% осталих. Под осталим су углавном разведене или напуштене.

Табела 3 БРАЧНО СТАЊЕ

БРАЧНО СТАЊЕ	%
Неудата	26
Удата(брачна/ванбрачна)	72
Нешто друго/непознато	2
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Као што се види из табеле 3. скоро три четвртине младих Ромкиња засновало је брачну или ванбрачну заједницу, што је податак који је у складу са очекивањем. Сва релевантна, претходна истраживања указивала су на чињеницу да Ромкиње врло младе ступају у партнерске заједнице, у складу са устаљеним животним нормама и традицијом. Према истраживању Уницефа у Србији чак 45,9% Ромкиња се уда пре пунолетства, а 12% њих у брак ступе и пре напуњених 15 година живота. Иако нисмо посебно истраживали, процењујемо да је веома високо учешће ванбрачних заједница у обухваћеној ромској популацији и да се готово свака друга заједница може третирати као ванбрачна. Број оних које

нису желеле да се изјасне о брачном статусу је занемарљиво мали, а свака четврта млада жена још није ступила у било какву врсту животне заједнице са партнером.

Из нашег истраживања је видљиво да су се 26% младих Ромкиња изјасниле као неудате. Овај податак кореспондира и показатељу који је валидан за укупну ромску структуру становништва. Релативно висок ниво неожењеног-неудатог(26%) ромског становништва (Град Београд, Завод за информатику и статистику „Ромска етничка заједница кроз статистику“,2005.) у укупном броју тумачи се, пре свега обележјима старосне структуре.

У погледу породичног статуса 24% анкетираних ромкиња живи са родитељима, 10%, у породици брачног или ванбрачног друга, 5% само са брачним/ванбрачним партнером, 47% са брачним/ванбрачним партнером и децом, 1% сама, док 13% остали. (Таб. 4.).

Табела 4 ПОРОДИЧНИ СТАТУС

ПОРОДИЧНИ СТАТУС	%
Живи са родитељима	24
Живи са родитељима и партнером(брачни/ванбрач.)	10
Живи са брачним/ванбрачним партнером	5
Живи са брачним/ванбрачним партнером и децом	47
Живи сама	1
Нешто друго	13
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Када се посматра породични статус младих Ромкиња уопште, уочљив је податак да скоро половина њих живи у заједници-домаћинству са супругом и децом. Овај податак говори о аспирацијама и настојању младих Ромкиња (скоро половина анкетираних је испод 20 година старости) да самостално и независно стварају сопствену породичну групу. Утисак је да је ово помало и „неочекиван“ показатељ, јер се пошло од претпоставке да је економска несамосталност младих Рома веома изражена и да би у складу са тим могли да забележимо знатно мањи број примарних породичних структура.Очито да традиција и присутни „животни стил“ имају доминантан утицај у односу на реалне економске и социјалне факторе(незапосленост,стамбена оскудица..).

Интересантан је и податак који указује да тек свака десета удата Ромкиња живи у двогенерацијској заједници, са својим партнером и родитељима било својим или супруговом породицом. И овај показатељ говори о одступању од традиционалних модела живљења карактеристичних за ову друштвено маргиналну групу, а то је живот у изразито вишегенерацијском домаћинству .

У релативно високом учешћу од 13% оних које смо сврстали под „нешто друго“ има ситуација где су деца издвојена у неки од програма социјалне заштите (најчешће је реч о домовима за децу без адекватног родитељског старања, Заводу за васпитање деце и омладине – прихватилишту, резиденцијалне установе за децу и омладину са инвалидитетом) или су родитељи(очеви) на раду у иностранству, ретко на издржавању затворске казне или су пак спречени болешћу да привремено врше родитељску дужност. Ова варијабла обухвата и један број разведених заједница,тако да најчешће мајка живи са дететом по окончању брачне или ванбрачне заједнице. Евидентиране су и ситуације где су деца често са сродницима-бабама и дедама, теткама и сл.

Интересовали смо се и за чињеницу, да ли и колико деце имају младе Ромкиње које у високом проценту рано ступају у партнерске заједнице.

Свега 3% младих Ромкиња које су засновале неку врсту партнерске заједнице нема деце у моменту анкетирања. Ако је ово претходно очекиван податак, онда је и чињеница, да готово 70% испитаница има деце у актуелној брачној или ванбрачној заједници, усклађена са сазнањима о обележјима ове популационе групе.

Уочљиво је да су подаци о учешћу неудатих у популацији испитаница у високој корелацији са бројем младих Ромкиња које немају деце(26%:25%).

Просечно свака млада мајка, Ромкиња има нешто мало више од троје деце у тренутку истраживања. Ако узмемо у обзир њихове године живота, то само претпоставља да њихова репродуктивна улога може бити још изразитија (с тим у вези је и податак из истраживања неких НВО о великом броју прекида трудноћа младих Ромкиња. У структури броја деце има примера да мајке Ромкиње имају и по 10 и 11 деце.

Анализе података – женско становништво изнад 15 година према броју живорођене деце, из последњег пописа становништва говоре такође у прилог о просечно већем рађању Ромкиња у односу на друге жене српског становништва: 13,36% ромкиња има једно дете наспрам 19,85% жена укупно у Србији са једним дететом. Овакав однос бележимо и у варијанти са два детета: таквих ромкиња је нешто изнад 27% док је 42% таквих жена у Србији. Троје деце има18,40% ромкиња наспрам 9,04% жена у укупном становништву. Слична тенденција је присутна и код односа који третира позицију – 4 живорођена детета, а 10,85% ромкиња има 5 и више деце наспрам 1,75 % жена у укупној популацији жена у Србији

У условима депопулације и општег пада наталитета у Србији, жене Ромкиње доприносе смањењу негативних последица изазваних мањим рађањем потомства. Наиме, стопа кумулативног фертилитета код ромкиња изнад 35 година је у распону од 3.60-4,19, а код жена других народа(српкиње или црногорке) од 1,63 -1,50.

У структури броја чланова домаћинства 52% анкетираних живи у домаћинствима са 6 и више чланова, а 32% преко 7 чланова. Углавном се ради о проширеним породицама.

Табела 5 БРОЈ ЧЛАНОВА ДОМАЋИНСТВА

БРОЈ ЧЛАНОВА ДОМАЋИНСТВА	%
1 члан	1
2 члана	7
3 члана	9
4 члана	17
5 чланова	14
6 чланова	20
7 и више чланова	32
УКУПНО	100

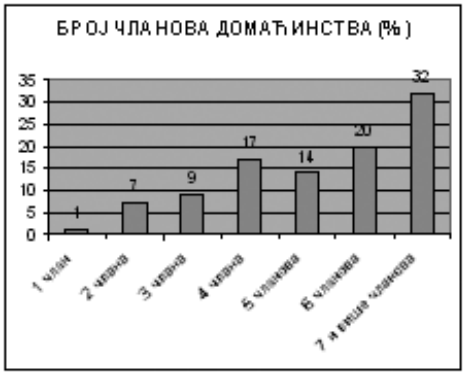

Извор: Резултати добијени истраживањем

Најмање је оних Ромкиња које живе у тзв. малим домаћинствима, рецимо до 4 члана. Истовремено, јасна је тенденција да највећи број испитиваних Ромкиња живи у пето и вишечланим домаћинствима .А управо највише њих и живи **у домаћинствима са преко 7 чланова. Из свега произилази да сва-**

ка трећа млада Ромкиња организује своју свакодневницу у вишечланим породицама – домаћинствима. Мерено апсолутним бројевима највећа забележена домаћинства броје 13 чланова (подсећања ради неке мајке Ромкиње већ имају и 11-оро рођене деце), следе они са 12 и 11.

Анализа података из пописа становништва из 2002.године говори да просечна величина домаћинства у Србији од 2,97 чланова спада међу највише у Европи (у Шпанији и Пољској 3,2о) и да је она резултат одређених демографских и социјалних трендова. Ако имамо ово у виду, онда податак из нашег истраживања о **просечној величини** обухваћених **ромских домаћинстава – 5,51** звучи веома озбиљно. Посебно, ако се ова чињеница доведе у везу са другим карактеристикама положаја Рома у Београду, а ту пре свега мислимо на образовање, стопу незапослености, стамбене услове и сл. Истичемо да је просечна величина ромског домаћинства добијена овим истраживањем готово идентична броју добијеном анализом података из пописа становништва из 2002.године-а то је 5,32.

У погледу социјалог статуса највећи борј младих ромкиња је незапослено (84%, таб. 6.), што и одговара стварном стању.

ТАБЕЛА 6: СОЦИЈАЛНИ СТАТУС

СОЦИЈАЛНИ СТАТУС	%
1.УЧЕНИЦА	3
2.ЗАПОСЛЕНА	6
3.НЕЗАПОСЛЕНА	84
4.КОРИСНИЦЕ СОЦ. ЗАШТИТЕ	3
5.НЕШТО ДРУГО	4
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Очекивана је висока стопа незапослености код младих ромкиња, јер су њихова знања и радне вештине (образовање) у нескладу са захтевима тржишта радне снаге. Истовремено, њихово радно ангажовање и социјални положај је усклађен са традицијом и обичајним нормама које жену усмеравају на боравак у кући. Ово је једна од основа дискриминисаности младих Ромкиња, али не само то, и један од кључних ризика на плану еманципације ромкиња у сопственој заједници, као и друштву уопште.

Само 6% младих Ромкиња ради и доприноси својој егзистенцијалној сигурности и стабилности породице.

Занемарљив је број корисница права у области социјалне заштите (мада усклађен са обухватом становништва социјалним услугама – нешто преко 3% за територију наше земље), али је и ово податак који говори о положају жена уопште. Наиме, резултати анкетирања упућују на чињеницу да се жене појављују као носиоци социјалних давања тек у ситуацијама када из неког разлога (развод, одсуство мужа из породичног домаћинства.) остају да живе саме или са децом, па је то онда и повод и разлог за иницијативу ка јавним институцијама.

У категорији „Нешто друго“ заступљене су домаћице и жене које се баве сакупљањем секундарних сировина .

И број ученица је занемарљиво мали ако се зна да је чак 42% ромкиња из истраживања старости до 20 година живота и да је сасвим за очекивати да је већи број младих ромкиња у образовном процесу.

И нека друга истраживања потврђују неповољне трендове који су израженији код Рома уопште, а посебно код Ромкиња него код народа са којима деле исту судбину и живе у истој земљи.Тако је, према последњем попису становништва,међу издржава-

ним лицима: 34,3% Срба а 54,5 % Рома, и истовремено само 12% Рома има лична примања наспрам 20% Срба.

Стамбени услови

Стамбени услови живота умногоме говоре о укупном положају људи. Због тога је у истраживању поклоњена посебна пажња.

Квалитетно становање свакако представља основ/услов за укупан квалитетан живот појединца, али и породичне групе. Уопште је познато да не постоји универзална, јединствена дефиниција појма „квалитетно становање“ (самим тим нема ни стандарда нити норматива у овој области), услед огромних економских, културних и политичких разлика.

УН Хабитат агенда (Истамбул, 1966. година) под појмом пристојног становања подрезумева: Адекватну приватност, пристојан простор,физичку приступачност, пристојну сигурност, сигурност станарског статуса-закупа, структурну стабилност и трајност, пристојно осветљење, грејање и проветреност, адекватну основну инфраструктуру-вода, санитарије, одвод отпадних вода, одговарајући квалитет средине и чинилаца битних за здравље, пристојну и доступну локацију у односу на рад и основне услуге, све то по приступачној цени.“ „Пристојан смештај значи више од крова над главом“

ТАБЕЛА 7. ПОВРШИНА СТАНА ПО ЧЛАНУ ПОРОДИЦЕ

ПОВРШИНА СТАНА ПО ЧЛАНУ ПОРОДИЦЕ	%
До 5 м/2	52
Више од 5-10 м/2	35
Више од 10-12 м/2	5
Више од 12-15 м/2	4
Преко 15 м/2	4
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Из таб. 7. се може видети да 52% анкетираних живи у стамбеним условима где по члану домаћинства има мање од 5 м/2. Према усвојеним стандардима,као **тзв. критички праг** одређена је површина од 12-14 м/2 по члану породичног домаћинства.

Paul Henry Chombart de Lauwe, социолог је у својим радовима поставио својевремено стандарде везане за површину стамбеног простора, мерену по члану домаћинства која задовољава људске потребе (самосталност, приватност,..). Тако је одредио (на основама истраживања, анализа..) **тзв. патолошки праг** становања који се креће у распону од 8-10 м/2 по члану домаћинства као минимум, границу која ипак може да изазове психо-физичке поремећаје код чланова домаћинства. Из овога следи да је живети у стану у којем по члану „припада испод 8м/2 апсолутно испод нужног минимума и угрожавајуће је за хармоничан развој јединки у домаћинству.

Резултати овог истраживања указују да свега 8% ромкиња и њихових породица живи у таквим стамбеним условима који се могу означити као задовољавајући,а да **чак 92% младих**

ромкиња живи у условима испод критичког и патолошког прага становања!

ТАБЕЛА 8 КВАЛИТЕТ ГРАДЊЕ СТАМБЕНОГ ПРОСТОРА

КВАЛИТЕТ ГРАДЊЕ СТАМБЕНОГ ПРОСТОРА	%
1. Стандардна, чврста	32
2. Чврста,неадекватан кров и кровни покривач	36
3. Дрвена барака	9
4. Картонска конструкција	8
5. Нешто друго	15
УКУПНО	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Ако су подаци из претходне табеле, а који су говорили о површини стамбеног простора по члану домаћинства указивали на оскудицу, подаци о квалитету градње расположивог стамбеног простора анкетираних Ромкиња су помало и изнад очекивања! Насеља у којима су анкетиране младе Ромкиње, споља гледано, „на први поглед“ и јесу потпуно уобичајена места за живот и становање, те стога у основи и нема места изненађености истраживача! То су насеља са бројним (не свим) асфалтираним улицама и релативно уређеним прилазима стамбеним објектима, насеља која имају уличну расвету (не у свим улицама) и неке елементе уређене инфраструктуре (трговине,аутобуски превоз и сл.).

Свака трећа кућа припада категорији стандардно грађених, тј. ради се о објектима „чврсте градње“. То значи да је изливен темељ, зидано је циглом или блоком, кров је прекривен црепом, дакле коришћен је стандардни грађевински материјал! Наравно није свака од ових кућа у потпуности довршена (изостаје фасада, све просторије нису за становање, следи малтерисање или кречење..), али је свакако градња у складу са свим уобичајеним захтевима и стандардима.

Више од трећине стамбених објеката је отпочето у стандардном стилу градње (чврста градња по свим уобичајеним правилима..), али није тако и довршено услед недостатка потребних финансијских средстава. У суштини то су куће са неадекватним кровом и кровним покривачем (лимови, плех, тер папир..), јер се стамбени објекат „морао завршити“ како би породица“ имала кров над главом“.

Претходно наведене две трећине, истраживањем обухваћених Ромкиња и чланова њихових породица,живи у релативно добрим стамбеним условима (посебно, она прва трећина), посматрано из угла квалитета градње! Разуме се овај податак се релативизује у даљој квалитативној анализи стамбених услова, јер се ту ради о недовршеним објектима, без потребне документације, а испоставиће се и без нужне опремљености и сл.

Трећина испитиваних Ромкиња са члановима своје породице живи у апсолутно неадекватним стамбеним условима. То су оне породице које користе као стамбени простор: дрвене бараке 9%, картонске „конструкције“ 8%, шупе, ћерпичаре, „објекте“ од трске и сл. 15%. За ову трећину ромске популације, обухваћене истраживањем, може се констатовати да живе у условима недостојним човека и да је немогуће говорити о било каквом задовољавању потреба за Роме и Ромкиње који обитавају у оваквим, стамбеним просторима.

Међу анкетираним домаћинствима највећи број Рома је „власник стамбеног простора“ који користи (најчешће се овде ради о градњи без нужних дозвола и документације...), а само мањи број њих је у статусу „да је под киријим“, односно да је подстанар. Кад кажемо „мањи број“,он се креће око 1%!

Посматрали смо и услове становања (број просторија, очуваност столарије, присуство влаге-прокишњавање, обезбеђеностел. енергијим,канализацијом, санитарним просторијама, купатило..) и та анализа говори о оскудици, а никако у прилог потенцијалном квалитету становања.

Наиме, чак 87% испитаница говори о недостатку просторија у кући које би омогућиле добру организацију домаћинства и задовољавале захтеве приватности и обезбеђености „кутка за себе“. То значи да се живот одвија, најчешће у једној заједничкој просторији која се греје, у којој се обедује и спава. Овај податак је у високој корелацији са анализом која говори о просечној површини стамбеног простора по члану домаћинства.

Дотрајалост столарије, како прозора тако и врата, лош квалитет пода **је карактеристична за три четвртине стамбених објеката**, који користе Роми обухваћени истраживањем. Ово значи теже загревање стамбеног простора зими, изложеност хладноћи и утицају влаге што доводи до низа кризних сутуација-недостатак новца за повећане количине огрева, честе прехладе и болести укућана.

Кад помињемо **влагу**, према налазима овог истраживања **чак 88% домаћинстава има** изразите проблеме са прокишњавањем и појавом влаге (лоши и недовршени кровови, недостатак изолације, недовршени објекти и неадекватност градње-картон, ћерпич,дрвене бараке, шупе) и са свим последицама које произилазе из те чињенице (пре свега, угрожено здравље чланова породице).

Иако говоримо о Београду и насељима на овом територијалном подручју, готово **половина** ових домаћинстава **нема снабдевање електричном енергијом**! Податак забрињавајући сам по себи, иако се зна да се овде често ради о објектима без нужне документације и дозвола надлежних комуналних система. Представници ових ромских заједница изражавају своје незадовољство овим стањем и очекују од представника власти (одговорних, како кажу), како локалних тако и градских да се у блиском периоду овакво стање превазиђе и да електрична енергија буде доступна.

С претходним у вези је и чињеница да чак 81% ових објеката није прикључен на градску канализацију, а да скоро три четвртине ових објеката нема купатило, нити санитарне чворове у кући. У овим насељима се користе септичке јаме, али ни оне нису рађене по уобичајеним стандардима , већ су резултат импровизација, па се често дешава да се изливају и да се из њих шири карактеристичан ,непријатан задах (поготову лети и у време падавина).

У оваквим условима становања тешко је говорити о хигијени,како личној тако и стамбеног простора,тешко је очекивати задовољство корисника ових објеката (више њихову трпељивост на неадекватно), њихово здравље је високо ризично а и припрема хране и култура обедовања је овим неподношљивим условима угрожена. Ова и анализа која следи у потпуности релативизира податке који су обрађени у сегменту квалитет градње стамбеног простора анкетираних Рома и који су одскакали од очекивања и вероватно стереотипа о социо економском положају ове етничке групе. Слика о стамбеној оскудици у којима се одвија свакодневница живота ромских породица је веома изражена и потпуно детерминише неповољан, укупни социое економски положај и младих Ромкиња.

ТАБЕЛА 9. ОПРЕМЕЉЕНОСТ ДОМАЋИНСТВА

ОПРЕМЕЉЕНОСТ ДОМАЋИНСТВА	Има	Нема	Без податка
1. Шпорет, пећ за загревање простора	84	13	3
2. Компјутер	4	81	15
3. Машина за веш	20	70	10
4. Машина за судове	1	72	27
5. Телевизор	78	13	9
6. Електрични шпорет	40	46	14
7. Фрижидер	54	35	11
8. Замрзивач	33	55	12
9. Радио, касетофон	58	24	18
10. Намештај (кревет,сто..)	68	15	17
УКУПНО	100	100	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Подаци из претходне табеле су тако распоређени да се може уочити , јасан приотитет који је дат обезбеђењу нужних апарата и опреме у анкетираним домаћинствима.Унапред се могло тако нешто и очекивати, полазећи од социјалног статуса носилаца ових домаћинстава и значаја осигурања извора загревања стамбеног простора (шпорет или пећ поседује 84% породица), телевизора као извора забаве, разоноде и информисања (78 % породица поседује Тв апарат који се често напаја уз помоћ акумулатора..), као и основног намештаја-кревети, сто, столице (68% је таквих домаћинстава).

Недвосмислено следи, да су обухваћена ромска домаћинства анкетирањем обезбеђена најелементарнијим стварима и апаратима који су потребни (нужни) за свакодневни живот. Имајући у виду њихов економски потенцијал (могуће приходе и ниво запослености.) приоритети су сасвим адекватно и рационално одређени.

Сагласно чињеници да скоро свако друго домаћинство нема прикључак електричне енергије су и показатељи да тек око 40% ромских породица има на располагању електрични шпорет, а да се много већи број Рома одлучује за обезбеђење фрижидера(54%), него ли замрзивача(33%). Вероватно је ово у складу са могућностима и тако изграђеним животним стилом, који је више усмерен на дневно битисање и актуелно задовољавање потреба.

У овако изразитој оскудици, крајње је логично да занемарљив број домаћинстава из ове ромске групације има компјутер и машину за судове. Чак и податак, да машину за прање веша поседује свака пета породица из узорка, сматрамо потпуно неповољним. Шта за савремену породицу и цивилизацијске захтеве и аспирације значи изостанак наведене опреме и апарата, јасно је свакако, али и видљиво да су шансе ових ромских породица на еманципацију и излазак из маргинализације минималне. Колико овај установљени минимум(прецизније :оскудица) у реалном животу може бити“изазов за развој“ , остаје да се види и то представља шире питање које задире у бројне политике, политику еманципације, равноправности, социјалне инклузије, односно укључености, политику недискриминисаности, једнаких шанси за све и сл.

Укљученост младих Ромкиња у заједницу

Какве су шансе младих Ромкиња за осамостаљивањем и еманципацијом и шта оне саме чине за себе?

Питали смо их за занимање, уредност пријављивања тржишту рада, разлозима незапослености и поседо-

вању личних докумената. Даље смо се интересовали за обухват здравственом заштитом, утврђивали смо структуру њихових најизраженијих потреба и очекивања у правцу њиховог задовољења, односно од којих друштвених чинилаца најпре очекују помоћ. Од младих Ромкиња смо очекивали и одговоре на питања о њиховој евентуалној дискриминисаности, ставу и очекивању у односу на оваква истраживања.

Занемарљиво мали је број запослених Ромкиња из контигента обухваћеног истраживањем, свега их је 6%.Иако су у годинама када је њихова радна снага у успону, без знања – школске спреме, оне не успевају да се „снађу“на тржишту радне снаге. Евидентно је да међу запосленим младим Ромкињама има и оних који раде непријављено, без потребних докумената и без икакве правне сигурности.Утисак је да оне „прихватају“ тзв.“ рад на црно“, као потпуно регуларан вид запошљавања којем и не дају неке конкретне замерке.

Више од половине (51%) њих су у статусу домаћице, а без занимања се изјаснило њих 42%. Из овога следи да младе Ромкиње, осим „физичке“ радне снаге и не нуде готово ништа друго тржишту рада које пак има своје јасне и веома високе стандарде кад је у питању профил, потребног особља за рад. Поготову је ситуација у Београду таква, јер влада велика конкуренција суштински за свако радно место које се појављује, као слободно, односно упражњено на тржишту.

Као сакупљачи секундарних сировина, на питање „Које је ваше занимање?“, изјаснило се 2% испитаница. Разуме се да ово није одговор који у формално правном смислу одређује социјални статус ових неколико младих Ромкиња,али јесте у фактичком смислу слика о „занимању“. Има неких наговештаја да би се овај статус могао формализовати,јер смо добили неке информације које говоре у прилог формирања,агенције или предузећа које би заступало интересе овако ангажованих људи, а у овом случају младих жена-Ромкиња.

Неке Ромске организације цивилног друштва и општински повереник за права етничких скупина (општина Палилула је у питању) имају неке идеје на овом пољу које су вредне подршке, јер је свако удруживање ове етничке групе добар правац за артикулисање аспирација и потреба.

Закључујемо да младе Ромкиње немају потребна знања, вештине и компетенције које их чине равноправним за трку на тржишту радне снаге у Београду, осим јефтине физичке снаге и енергије. У директној комуникацији са њима, многе од њих (али ни њихови мушки партнери) немају ни „идеју“о неопходности перманентног образовања и развоја неких знања и вештина које омогућавају или барем указују на могућност неког вида радног ангажовања.

У складу са претходним показатељима, али и у складу са чињеницом да само једна петина Ромкиња има завршену основну школу, док се већина изјашњава да има незавршено основно образовање (81%) је и слика пријављености Националној служби запошљавања. Фактички, тек свака друга млада Ромкиња је евидентирана да тражи посао посредством тржишта рада. И овај податак довољно говори у прилог о укупном социјалном статусу, ових становница главног града. Као да се, готово свака Ромкиња која се изјаснила као „домаћица“ истовремено и пријавила локалној служби запошљавања. Да ли је ово стицај околности или постоји нека закономерност остаје за нека друга истраживања, тек фактичко стање је такво да се преко 50% Ромкиња налази на евиденцији незапослених.

Табела 10 Породични статус према разлогу незапослености

	Разлог незапослености						
Породични статус]	Запослена	Ученица	Нема посла	Нема потребе за радом	Супруг не дозвољава	Нешто друго	Укупно
Са родитељима	3	3	14	3		3	26
Са мужем и родитељ	1		6		1	3	11
Са мужем			3			5	8
Са мужем и децом	2		10		9	22	43
Сама						1	1
Нешто друго			6		3	2	11
Укупно	6	3	39	3	13	36	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Испитанице констатују већином (свака трећа Ромкиња) да не могу да нађу посао. „Нема посла“ изјављује 39% младих Ромкиња и резигниране су том чињеницом, која за њих значи мирење са неповољним социјалним положајем.

Највећи број ових Ромкиња ,гледано из угла породичног статуса живи са родитељима(готово половина),а затим следе(свака четврта)оне које су засновале потпуну породицу .

С друге стране интересантни су и одговори (иако, само 3%) који иду у прилог да неке ,младе Ромкиње немају потребе да раде!

Забрињавајући су одговори да чак 13% младих жена Ромкиња нема „дозволу“ за рад и евентуално запослење од стране својих партнера у заједници-супруга (али и од родитеља).

Ради се о оним женама чија су људска права доведена у питање.али се ради и о чињеници да су те жене (сагласно традицији свог народа) помирљиве у односу на чињеницу да неко други говори о њиховим неприкосновеним правима. Оне то не доживљавају као „проблем“ и у односу на ову чињеницу треба се односити са пуно такта и сензибилитета.

Велики број Ромкиња се изјаснио „за нешто друго“, као разлог незапослености. Квалитативна анализа одговора која је сконцентрисана у варијабли „нешто друго“ показује да се ту у првом реду мисли на немогућност радног ангажовања јер су деца мала и о њима треба водити рачуна, а и по правили у таквим ситуацијама већ ради муж. Недостатак потребних докумената је следећи навођен разлог немања запослења,болест у породици и брига о болесном члану домаћинства, као и опредељеност да се стара о пословима из домена домаћице.

Анкетом смо установили да обухваћена популација, у складу са очекивањима има проблем непоседовања најнужнијих личних докумената. Па, ипак више од 80% испитиваних, младих Ромкиња има и личну карту и пријаву боравка, здравствену књижицу и неке друге исправе, попут пасоша. Ради разумевања, потребно је рећи да наше испитанице углавном поседују личну карту, уз то и здравствену књижицу у релативно високом броју. Свака пета Ромкиња нема потребна документа која у основи њу онемогућавају да оствари елементарна грађанска и људска права или јој у максималној мери то отежавају. Међу њима има оних са подручја Косова и Метохије којима је то нестало у вихору избеглиштва,о дносно расељења, али је ту и један број повратника из земаља Западне Европе, као и један број малолетница обухваћених истраживањем..

У прилог претходним подацима које осликавају укупан, неповољан друштвени положај младих Ромкиња иду чињенице које говоре о томе колико Ромкиња има регулисану здравствену заштиту. Тек 73% Ромкиња се изјаснило да по разним основама има регулисану основну здравствену заштиту, као и велика већина других грађана. Да ли у доступности и коришћењу конкретних здравствених услуга има неких потешкоћа остаје неиспитано, али није било никаквих коментара и реакција испитаница забележених у овом правцу могуће дискриминације. Оно што свакако забрињава и наводи на маргинализацију и могућу дискриминисаност је податак да чак 27% (више, него **свака четврта Ромкиња**) младих жена Ромкиња из београдских предграђа нема здравствену књижицу, а самим тим ни могућност да се редовно лечи и одраста здраво. Ови подаци су нешто повољнији од неких које објављују ромске НВО,а то је да чак 65% Рома нема здравствену књижицу, а да је чак 40% Ромкиња у истој ситуацији.

Европа, Београд,21. век, декада заштите Рома, Србија председава, а Ромкиње, суграђанке на пар километара од центра града у којем је квадратни метар стана досегао цену од преко 3000 Еура без обезбеђених,елементарних људских права, права на здравље и здравствену заштиту.

Одговорност за сопствени положај припада, како друштвеној заједници и њеној организованости да иде у сусрет задовољењу најбољих грађанских интереса, тако и појединцима. Младе Ромкиње недвосмислено изражавају сопствена очекивања од својих породица, представника заједнице у којој су интегрисане, од послодаваца и сл.

У табели 11. су очекивања младих Ромкиња за подршком око решавања њиховог социјаног и укупног положаја

Табела 11 ОЧЕКИВАНА ПОДРШКА

ОЧЕКИВАНА ПОДРШКА	%
1. Од породице	46
2. Од центра за социјални рад	69
3. Од службе запошљавања	28
4. Од општине,града,државе	41
5. Од невладиних организација	19
6. Од школских-образовних	0
7. Од послодаваца	3
8. Нешто друго	1
УКУПНО	100

Извор: Разултати добијени истраживањем

Анализа података указује на чињеницу да је центар за социјални рад чинилац од кога се највише очекује (69%). Дакле, **младе Ромкиње у делатности центра за социјални рад виде највећу шансу за задовољење својих потреба** и амбиција. Међутим, познато је да центар за социјални рад пружа заштитне мере и услуге (помоћ

која не активира појединце, већ га напротив ставља у позицију пасивног примаоца помоћи) ,а да ретко успева да еманципује и осамостаљује појединце-кориснике својих услуга. Наравно, реформе система социјалне заштите иду ка превазилажењу оваквих позиција, али то су тек отпочети процеси установљавања нових модела организације рада центара за социјални рад и вредности која промовишу активизацију грађанина-корисника услуга.

Традиционално и вредносно очекивано је високо место породице у којој и младе Ромкиње виде значајан фактор(46%) од којег се очекује подршка у свакодневном животу, на путу осамостаљивања и одговорног живота. Овде је реч о томе да породица на овој лествици заузима друго место (високо,наизглед), али иза једног центра за социјални рад и тек, свака друга Ромкиња у примарној групи види извор подршке. Зашто више од половине младих Ромкиња, обухваћених овим истраживањем, у породици не види упориште за преко потребном подршком у савладавању животне свакодневнице!? Да ли овде већ имамо дубоке последице маргинализације ове етничке групе, висок степен дискриминисаности и неверице у сопствене снаге и потенцијале?

Колико се очекује од породице, готово слична су и очекивања од представника власти-општине,града или Републике.41% Ромкиња од представника различитог нивоа власти(аутори тет,располагање ресурсима..) очекује подршку на путу задовољења социјалних и других животних потреба.

Службе запошљавања,као чинилац подршке види тек свака четврта Ромкиња. И ово је податак који је веома интересантан и који буди различите могућности интерпретације. У сваком случају број младих Ромкиња који у проналажењу посла виде шансу за „светлију будућност“ није адекватан, нити у сразмери са укупним социо економским положајем. То говори у прилог потреби неких других и дубљих истраживачких подухвата у перспективи, али и нужности организованог рада на информисању и еманципацији младих жена, Ромкиња како би препознале праве путеве и начине изласка из, наизглед, затвореног круга.

На ранг листи чинилаца од којих младе Ромкиње очекују да их подрже у свакодневници,тек свака пета у организацијама цивилног друштва види ту снагу. Податак који заслужује додатне анализе, а посебно заинтересоване за исход тих анализа требало би да буду невладине организације, како оне ромске, тако и оне друге које немају овај префикс.

Ромкиње готово незнатно имају очекивања од послодаваца, а од школских институција не очекују никакав вид подршке у задовољењу њихових изражених потреба. Каркатеристичан је податак да Ромкиње у школовању и образовању не увиђају шансу за бољим животом.

За одговор на ово питање испитанице су имале могућност да заокруже максимално три понуђене опције у смислу пружаоца подршке, исто као и код изјашњавања у односу на врсту најнужније помоћи.

Обезбеђење новчане помоћи је висококотирано на листи приоритета младих Ромкиња, чак 86% испитаница ову врсту подршке ставља **у први план**. Овај податак не тражи превише коментара,јер поседовање новца подразумева могућност задовољења, читавог спектра егзистенцијалних потреба.Да су егзистенцијалне потребе у фокусу Ромкиња,говори и податак да њих 42% прижељкује помоћ у осигурању услова становања.

Послом, односно запослењем би било задовољно 38% младих Ромкиња, што је знатно више од изјашњавања оних жена које помоћ очекују од заво-

да за запошљавање (28%, Табела 11)! Међутим овом скору од 28% треба придодати и 3% оних ромкиња који у послодавцима виде чиниоце који имају „моћ“да задовоље њихове потребе за радним ангажовањем.Уочена разлика ипак указује на нужност продубљених анализа и довођења ових емпиријских података у везу са тврдњама из других, релевантних истраживања.

Свака десета Ромкиња очекује помоћ у обезбеђењу личних докумената као предуслова за реализацију свих других права, а исто тако свака десета очекује помоћ у организовању здравствене заштите (било информисања о ризицима, било адекватног и квалитетног лечења).

Чини се веома важним изјашњавање о помоћи у васпитању и нези деце (8% Ромкиња тражи помоћ), јер би то могао да буде добар сигнал за развијање разних програма подршке расту и развоју ромске деце. Податак који заслужује операционализацију, како јавног сектора, тако и организација цивилног друштва, посебно у периоду трајања декаде Рома.

Када говоримо о положају ромске етничке групе, често се изричу тврдње о маргинализацији ове друштвене скупине и о њиховој дискриминацији, односно ускраћености многим расположивим ресурсима заједнице само зато што су припадници Ромске заједнице. Док, када говоримо о Ромкињама, често помињемо да су оне изложене вишеструкој дискриминацији, као припаднице ромске етничке групе али и родно дискриминисане у својој традиционално организованој породици.

На директно питање „Да ли као Ромкиња имате свакодневних потешкоћа у задовољењу основних људских права(на посао, на здравствену заштиту, на образовање деце..)и егзистенцијалних потреба?“, само 7% младих Ромкиња се није изјаснило по овом осетљивом питању и фактички је заузело неутралан став.

Нешто око **три четвртине Ромкиња мисли да нису дискриминисане** и да су у потпуности интегрисане у заједницу, делећи и „добро и зло“, као и остали грађани. Овакви ставови су свакако ставови који охрабрују. Дакле, 71% Ромкиња изражава став „да никада“нису у позицији дискриминисане особе.

Завређује пажњу да **скоро свака четврта** млада жена, Ромкиња, мисли да је обесправљена или осујећена у свакодневници, зато што припада овој друштвеној групи. Засигурно је ово податак који забрињава и све нас обавезује на иницијативу усмерену ка (ромској) заједници, како бисмо превазишли потојеће баријере, али и сигнал за многе организације и удружења да још више допринесу сензибилизацији јавности за потребе и осећања Рома.

Истраживања положаја и ставова Рома су у последње време веома актуелна (може се говорити и о хиперпродукцији разних анализа, анкета, испитивања и сл.), тако да смо се помало прибојавали како ће се одвијати интервјуисање младих жена, Ромкиња.

Из тог разлога смо и поставили питање младим Ромкињама: „Какав је Ваш став у односу на ово или слична истраживања?

Табела 12 СОЦИЈАЛНИ СТАТУС РОМКИЊА
И ОДНОС ПРЕМА АНКЕТИ

Ставови према анкетирању							
Социјални статус[]	Без ефекта	Потребно	Од користи другима	Непотребно	И нас да неко пита	Нешто друго	
Не иде у школу	2	2	1		3	1	9
Ученик		1		1	1		3
Студент							0
Запослен	1	1	1		3		6
Незапослен	13	20	5	3	27	9	77
Моп,соц.заштита		1				1	2
Издржавана							0
Нешто друго	2	1					3
							0
	18	26	7	4	34	11	100

Извор: Резултати добијени истраживањем

Интересантни су одговори младих Ромкиња на ово питање. Док на једној страни њих 18% изриче неверицу у значај оваквих анкета-истраживања, односно јасно исказују став да све ово нема великог ефекта, знатно је већи број испитаница које изражавају задовољство што су у ситуацији да неко њих, коначно нешто пита. Верује у значај овог и сличних истраживања 34% Ромкиња, као могућности за артикулацију сопствених ставова, тежњи и потешкоћа са којима се суочавају.

Резултат, да свака готово трећа Ромкиња има извесна очекивања од оваквих истраживања обавезује НВО и општу јавност(српска заједница) да узму ову чињеницу у обзир и да своју делетност примере изнетим очекивањима. Пред Григом и другим организацијама цивилног друштва је „обавеза“ да оперативно заступа интересе младих Ромкиња, како би својим активностима и програмима оснажили ове грађанке да саме партиципирају у борби за своју еманципацију у заједници у којој живе.

Разуме се и да је незаобилазна,па и темељна улога јавног сектора у подршци јачању позиције младих Ромкиња, како у њиховим породицама, тако и у укључености у живот шире друштвене заједнице.

Међутим, значајан је проценат (30%) Ромкиња које се изјашњавају негативно о оваквим истраживањима и да у њима не виде неку реалну могућност за променом сопственог положаја. У тој структури интересантне су оне (4%) које недвосмислено говоре да су анкете потпуно непотребне, као и оних 8% Ромкиња које мисле да корист од испитивања имају неки други.

Једна од њих каже, „Само дођу да се усликају са нама и ништа после тога. Кобајаги донесу мало кафе, сока и то је то. Никада их више не видимо. Чак ни слике. Бог сам зна да ли у апарату има филма или је то само онако.“

Друга Ромкиња изјављује: „Треба им (анкетарима) забранити да нас варају и узнемиравају. Обећавају да ће бити боље, као и ови наши Роми што

их доводе у куће и насеље. Не верујем више никоме, јер сви нас лажу“.

Ромкиња, стара 19 г. мајка двоје деце: „Само, бре уради своје и забораве где су били. А многима и не прија да буду са нама. Ни воду неће да попију, а о соку, кафи да не говоримо. Као да смо..“

Закључна разматрања

1. Питања родне равноправности Ромкиња постаје постепено тема о којој се разговара и унутар ромске заједнице, а сазнања усмеравају да управо у традицији ромских породица лежи један од централних изазова укључености жена.
2. Постоји велики број организација цивилног друштва које су у фокус својих активности ставиле проблем културне и сваке друге еманципације Ромкиња у својим породицама, а онда и у оквирима шире друштвене заједнице.
3. Ово истраживање потврђује решеност и заинтересованост жена Ромкиња да активније учествују у одређивању сопственог социоекономског положаја. Готово **две трећине Ромкиња исказују вољу и спремност да се мобилишу и да крену путем стварне еманципације и родне равноправности**. Желе да уче, да се друже, да раде, да се додатно информишу и сл.
4. Дуг је пут од декларативних залагања и опредељења до стварних промена положаја било које искључене друштвене групе, а посебно жена које трпе и родну неравноправност уопште, али и од својих најближих – чланова породице.
5. Развијање концепта социјалне инклузије је велика шанса и изазов за специфичне друштвене групе, попут ромске етничке заједнице и за њене чланице – жене да превазиђу пут искључености и унутар групе и унутар друштвене заједнице.
6. Низак образовни ниво, прерано напуштање школовања са свим „могућим“оправдањима и разлозима, удаја и материнство у годинама које припадају раној младости нису аргументи с којима би жене Ромкиње могле снажније да се укључе у друштвене токове. Али њихова спремност да додатно уче и да се едукују за нужне вештине и знања јесу основа која охрабрује, а поготово ако се овој спремности придода и разумевање мушких чланова породице. Истраживачи, ангажовани у овом пројекту и експертски чланови Грига допринели су максималном поверењу ромске заједнице (реална очекивања, без неодговорних обећања о брзој помоћи и решавању изразитих потешкоћа и проблема) која би у периоду након анализе требала бити искоришћења за даљу афирмацију аспирација младих Ромкиња.
7. Велика је одговорност организација цивилног друштва (још увек недовољно прихваћеним, свега 19% Ромкиња има поверење у НВО), како оних које окупљају и ангажују Роме, тако и свих других који раде на родној равноправности, концепту социјалне инклузије, односно имплементацији сета, универзалних људских права. Наравно, очекивања Ромкиња су највећа од структура јавног сектора,од државе, града и општине. Њихо-

ва усмереност на огромна очекивања од социјалне заштите и њених трансфера, посредством центара за социјални рад не нуди слику оптимизма, али даје реалне оквире актуелних стремљења ромске заједнице.

АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ У ОБЕЗБЕЂИВАЊУ БОЉИХ УСЛОВА ЗА ДЕЦУ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

У периоду од августа 2007. до августа 2008. године Народној канцеларији се обратио велики број особа са инвалидитетом које су тражиле помоћ у запошљавању, решавању стамбеног проблема, материјалну помоћ. Такође, велики број особа са инвалидитетом обраћа се за помоћ у решавању проблема и остваривања права из области пензијско-инвалидског осигурања, социјалне и здравствене заштите.Поред појединачног обраћања особа са инвалидиетом Народној канцеларији обраћале су се и установе социјлне заштите у којима су смештене особе са инвалидитетом као и предствници здравствених установа у којима се спроводи третман лечења и рехабилитације деце са сметњама у душевном развоју.

Од укупног броја представки које су поднеле особе са инвалидитетом у периоду август 2007 – август 2008, **највећи број** се односи на тражење **помоћи у запошљавању** и проналажењу неког вида радног ангажовања (**34,8%**). У овом случају су особе са инвалидитетом указале на то да се осећају дискриминисано приликом конкурисања на неко од радних места.

Један број особа са инвалидитетом (**8,4%)** навео је да се свакодневно сусрећу са **физичким, архитектонским и саобраћајним препрекама**. Особама са инвалидитетом су недоступне јавне установе и институције, културно-историјски споменици, као и јавне површине, како у урбаним, тако и руралним насељима. Немали број младих људи није у могућности да се адекватно образује, ради или оствари своја права из разлога архитектонске неприступачности одређеној установи или институцији. Такође су условљени превозом и редом вожње који су наметнути од стране удружења и организација особа са инвалидитетом и градског саобраћаја чији су члан или корисник.

Остваривање права из области **здравствене заштите** је у појединим случајевима врло компликовано и неретко немогуће. За помоћ Народној канцеларији обратиле су се особе са инвалидитетом (**13%)** јер нису могли да остваре право на здравствену заштиту. Разлози за немогућност остваривања овог права јесу најчешће недовољна едукованост здравствених радника за пружање појединих медицинских услуга, непостојање адекватне опреме, предрасуде и необавештеност.

На проблем у вези са непостојањем адекватне **стоматолошке заштите** на примарном, секундарном, и неретко терцијалном нивоу система здравствене (стоматолошке) заштите односи се **4,3%** представки. (Ово се посебно односи на категорију ментално недовољно развијених особа/деце.)

Остали број представки се односе на проблеме у остваривању појединих права код институција или установа. Овде спадају:

- проблем **смештаја деце у одговарајућу установу социјалне заштите** (мали капацитети установа за смештај особа са инвалидитетом, неадекватан смештај, велики системи који занемарују појединца и његове потребе, смештај корисника са различитим потребама и различитом категоријом инвалидитета у исту установу, мали број специјализованих установа за одређене категорије инвалидитета);
- **непостојање одговарајуће образовне установе** или стручне службе за образовање и васпитање деце са посебним потребама (дневни боравак, вртић, школа);
- непостојање одговарајуће установе или **стручне службе за хабилитацију и рехабилитацију** деце са посебним потребама у већини општина у централној Србији (у домовима здравља и медицинским установама не постоје адекватне стручне службе: логопед, сурдоаудиолог, соматопед, физиотерапеут или специјални педагог, које би се бавиле раном превенцијом, дијагностиком и рехабилитацијом особа са посебним потребама).

У протекла три месеца Народна канцеларија председника Републике покренула је акцију опремања Установа социјалне заштите у којима су збринута деца са посебним потребама. У сарадњи са командијама „ОМВ“ „ОРИФЛЕЈМ“ и „ПЕРТИИ“ које су показале изузетно висок степен друштвене одговорности, обезбеђен је опрема и уређен простор у четири установе

Трим кабинет у Стационару за децу и омладину са аутизмом у Земуну

У Стационару за децу и омладину са аутизмом у Земуну Народна канцеларија је обезбедила трим кабинет за редован терапеутски рад. Стационар је организациона јединица Центра за смештај и дневни боравак деце и омладине ометене у развоју, збрињава 48 корисника са територије Републике који су распоређени у 7 група према старости, клиничкој слици и способностима. Почео је са радом 1991. године у приземљу Дефектолошког факултета, а 1996. године проширује свој капацитет и сели се у зграду некадашње школе „Змај“, у улици Аутопут бб у Земуну, где се и данас налази. Рад са корисницима се одвија преко васпитно-образовних, радно-окупационих и физичких активности које спроводи тим стручних радника састављен претежно од дефектолога, лекара опште праксе, радних терапеута, медицинских сестара, социјалног радника, психолога и неговатеља.

Трим кабинет ће побољшати услове живота и боравка деце у Стационару, а стручном тиму олакшати спровођење редовних терапеутских активности. Народна канцеларија сарађује са многим друштвено одговорним компанијама на реализацији пројеката,

а овог пута средства за опремање трим кабинета донирала је компанија „OMB“ Србија д.о.о.

Сензорна соба у вртићу „Венчић“

Директорка Народне канцеларије председника Републике Србије Татјана Пашић је у јуну месецу пустила у редован терапеутски рад сензорну собу у вртићу „Венчић“ у Београду, ул. Љутице Богдана 46. Сензорна соба се користи у терапији деце оболеле од аутизма чије су потешкоће најчешће везане за претерану или смањену сензорну осетљивост. Ова метода помаже правилном развоју дететовог доживљаја спољашњег света, контролише агресију и уводи дете у релаксацију. Сензорна соба је опремљена меканим зидним облогама и подом, светлосним пројектором, тубама са мехуровима, огледалским фолијама, оптичким влакнима, аудио опремом са одговарајућим звучним ефектима, етеричним уљима са распршивачем за просторију и масажерима. Вртић „Венчић“ припада групи вртића Предшколске установе „Савски венац“, а програм рада односи се на децу са посебним потребама. У овом вртићу је збринуто 32 деце са територије Београда и деце без родитељског старања из Центра за заштиту одојчади, деце и омладине у Звечанској. Деца су узраста до 13 година, већина болује од аутизма или неког облика первазивне патологије.

Средства за опремање сензорне собе донирала је компанија Орифлејм козметика д.о.о. Осим сензорне собе, од донаторских средстава опремљене су и две играонице у вртићу.

Институт за ментално здравље у Београду

Студенти Правног факултета и волонтери Народне канцеларије председника Републике организовали дружење са децом из Дечије дневне болнице. Том приликом овој установи студенти су поклонили дидактички материјал и играчке, а деци су уручени слатки пакетићи.

Дечија дневна болница је део Блока за развојно доба Института за ментално здравље у Београду. У овој установи је на дневном третману двадесет двоје деце предшколског и раног школског узраста која испољавају тешкоће у психомоторном и психосоцијалном развоју.

Особље Дечије дневне болнице се обратило Народној канцеларији са захтевом за помоћ у опремању дефектолошког кабинета и обезбеђивању средстава за рад стручне службе. С обзиром на сарадњу Народне канцеларије и Правног факултета у пројекту волонтирања, студенти Правног факултета су се одазвали овом позиву и прикупљеним средствима обезбедили дидактичку опрему за рад. Овом акцијом је настављена традиција хуманитарних активности које спроводе волонтери Народне канцеларије.

Такође је Народна канцеларија председника Републике Србије обезбедила играчке и дидактички материјал Диспанзеру за ментално здравље деце и омладине Дома здравља Земун, која припада развојном блоку Инстититута за ментално здравље.

Диспанзер за ментално здравље деце и омладине је, поред Института за ментално здравље у Палмотићевој улици, једина установа која збрињава популацију деце и младих до навршених 26 година живота. У надлежности диспанзера су 20 основних и 7 средњих

школа, сва обданишта на територији Земун, Дом за слабовиду децу, као и Дом за глуву и наглуву децу.

Играчке и дидактичи матријал донирала је компанија Пертини.

Милка Миловановић – Минић, Дипл. логопед
Мр Слађана Васојевић

ПРИМЕНА СЕНЗОРНЕ ОПРЕМЕ У РАДУ СА КОРИСНИЦИМА ДОМСКОГ СМЕШТАЈА

…од идеје до реализације…

Интелектуална ометеност се према дефиницији AAMR дефинише као „значајно ограничење у интелектуалном функционисању и адаптивном понашању које се испољава у концептуалним, социјалним и практичним адаптивним вештинама“. Међутим, ови параметри сами по себи не могу ближе да одреде интелектуалну ометеност јер постоји читав низ обољења која настају пре осамнаесте године живота, дају сличну клиничку слику, имају хронични карактер а не припадају дијагностичкој групи интелектуалне ометености(Глумбић, 2006:) Из тог разлога неопходно је направити разлику између интелектуалне ометености и менталног поремећаја и у складу са тим планирати и реализовати рехабилитационе програме у непосредном раду са овим корисницима.

Интелектуална ометеност се најчешће јавља удружено са другим поремећајима и стањима међу којима је најчешће присутно органско оштећење мозга као и психотична стања (Јакулић, 1986:11). Особе са интелектуалном ометеношћу могу испољити низ психичких поремећаја са преваленцом 3-4 пута већом од опште популације (Голубовић, 2003).

У циљу постизања што бољих резултата на пољу сензомоторног, когнитивног, говорно-језичког и социјалног развоја, у практичном раду са особама са интелектуалном ометеношћу приоритетна су очигледна стимулативно-корективна средства.

Пошто постојећа средства и методски приступи које стручни радници примењују у раду нису циљано усмерена, рехабилитација корисника не може да прати савремена практична решења и иновативне токове. Свесни проблема са којима се стручни радници свакодневно суочавају радећи на потенцијалима корисника развила се идеја примене сензорног тренинга особа са интелектуалном ометеношћу умереног и тежег степена.

Потребан професионализам и неуморан ентузијазам стручних радника да осавремене традиционалне методе у раду са особама са интелектуалном ометеношћу и да изађу из оквира традиционалних методских приступа, утицао је да се нагомилане практичне идеје конципирају и представе у виду пројекта „Примена полисензорне стимулације у раду са особама са интелектуалном ометеношћу“ , током 2006. године. У сарадњи са нашим партнерима, НВО „малиВелики Људи“, обезбеђена

је неопходна помоћ и подршка (финансијскла, организацијска, едукативна) за формирање прве Сензорне собе у Дому у Сремчици током 2008. године.

Особе са интелектуалном ометеношћу, поремећајем у емоционалном и социјалном понашању

Особе са поремећајем у интелектуалном, емоционалном и социјалном понашању представљају веома хетерогену групу корисника јер испољавају одступања у индивидуалном понашању са присутним емоционалним реакцијама различитог облика и степена.

„Проблем деца“, емоционално и социјално лоше прилагођена/ неприлагођена деца могу испољавати следеће облике поремећеног понашања:

- често променљиво расположење, зловоља;
- лака раздражљивост, срдито понашање;
- провале беса;
- негативизам;
- револт против ауторитета, утврђеног реда, усвојених правила и норми понашања;
- тенденција ка честом пркошењу, непослушношности;
- антагонистички ставови и понашање према другој деци у виду честог самохвалисања, поткрадања, љубоморе, обмањивања, критиковања друге деце;
- агресивно понашање, склоност ка изазивању сукоба, свађа, туча;
- силеџијство, сурово и окрутно понашање; настојање да се претњама намеће воља и господари млађом и плашљивијом децом;
- деструктивно понашање, превара, лаж, крађа, скитање;
- честа страховања, стрепње, плашљивост, бојажљивост;
- честа повученост, осамљеност, претерана осетљивост на критику

Заједничка карактеристика за кориснике умерене и теже ометености у интелектуалном, емоционалном и социјалном развоју и понашању су неадекватни и атипични ставови према себи и другима у односу на узраст детета односно да у том погледу често одступају од емоционално стабилне и добро прилагођене деце.

Поремећаји понашања ограничени на домску средину

Агресивно понашање карактерише поновљено и трајно присуство антисоцијалног, агресивног и изивачког понашања. Када је ово понашање испољено у најекстремнијем виду код појединца се своди на веће преступе од оних који су очекивани за узраст и стога је озбиљније од обичног дечијег несташлука или адолесцентног бунта. Карактеристике поремећаја понашања могу бити симптоматичне за нека психијатријска стања. Поремећај понашања је често удружен са неповољностима посихосоцијалне средине.

Дијагноза поремећаја и девијација у емоционалном и социјалном развоју треба да обухвати:

- испитивање и процену дечијег психофизичког развоја и стања телесног и душевног здравља;
- утврђивање могућности за васпитање у домским условима;

- утврђивање и процена општих способности за учење,
- процена емоционалног понашања и црта личности;
- детектовање тешкоћа које дете има у појединим областима васпитно-образовног рада.

Ово испитивање и процену врши стручни тим који чине: психолог, дефектолог- васпитач, лекар, логопед, специјални педагог и социјални радник.

Аутоагресивност је понашање које захтева хитну реакцију стручног тима. Манифестује се самовољом (дете се гризе, гребе, чупа косу, удара само себе, лупа главом или другим деловима тела о чврсту подлогу)…Ово може бити један од начина растерећења од напетости, побуне или бунта али може довести и до тежих повреда корисника. Управо оваква понашања имплицирају отварање *Сензорне собе* као посебног модела помоћи и подршке који ће у складу са основним принципима индивидуалног рада утицати на хуманост и демократичност односа према особама са поремећајима понашања.

Полисензорна стимулација оштећених функција код корисника на резиденцијалном смештају

Дом за децу и омладину ометену у менталном развоју- Сремчица је установа социјалне заштите која збрињава особе са умереним и тежим обликом ометености. Једна од већих резиденцијалних установа у Србији у складу са Законом о социјалној заштити Републике Србије пружа услуге смештаја, медицинске неге, васпитања и образовања и професионалног оспособљавања за око 300 корисника, од 7 до 25 година старости. У зависности од узраста, пола, врсте и степена ометености корисници се распоређују у дечји, женски или мушки павиљон.

У дечјем павиљону се реализују индивидуални васпитани и образовани планови у складу са детектованим развојним потенцијалима корисника. Адаптивно понашање особа са интелектуалном ометеношћу је увек неадекватно али уз адекватан третман и подршку не мора увек бити тако очигледно. Поштујући принципе интегралне рехабилитације на којима се заснива третман деце са интелектуалном ометеношћу који „подразумева скуп метода и техника које се примењују у примарној, секундарној и терцијерној превенцији поремећаја у менталном функционисању“ (Соколовски ?????). Третман може бити стимулативан (подстицај развоја различитих способности и вештина) и корективан (ублажавање сметњи подстицањем развоја компензаторних способности или директним деловањем на афектиране способности или вештине).

Сензорна соба, према нашој замисли, предвиђа један веома стимулативан амбијент у коме се дете истовремено релаксира од непожељних тензија и стимулише да прати адекватне визуелне и аудитивне садржаје. Стање у коме дете долази у собу и начин на који дете реагује на понуђене стимулативне дражи може да послужи стручњацима различитих профила да у оквиру својих компетенција поставе дијагнозу стања.

Сензорна соба представља рехабилитациони третман којим ће бити обухваћена деца до 14 година старости која поред примарног оштећења (умерене и теже интелектуалне ометености) имају присутне манифестације следећих стања која додатно оптерећују свакодневно функционисање:

- Дисхармоничан развој, нарочито у погледу психомоторног и говорног развоја и стања чула;
- Хиперкинетички синдром, тежи поремећај пажње и моторни немир;
- Емоционални проблеми (страх, стрепња, напетост, немир, агресивност, бес);
- Поремећаји понашања-снижено или повишено понашање.

Процену о потреби за третманом, његовим трајањем и евентуалним престанком, утврђује дефектолог помоћу батерије дефектолошких тестова уз консултацију са члановима стручног тима. Рехабилитационим третманом је предвиђено да буду обухваћене две групе корисника:

- корисници са већ присутним дефинисаним сметњама;
- корисници код којих постоји велика вероватноћа да се развије нека од додатних сметњи

Закључна разматрања
Претпостављени ефекти примењеног рехабилитационог третмана

Изоловањем детета са поремећајем у понашању на овај начин штитимо осталу децу од могућих повреда као и преузимања модела непожељног понашања. Сматрамо да ће полисензорна стимулација оштећених функција код наших корисника значајно допринети:

- смањењу броја повреда,
- адекватнијем одређивање медикаментозне терапије,
- лакшој опсервацији корисника и
- квалитетнијем дефинисању индивидуалних програма на основу афинитета према стимулативним садржајима које *Сензорна соба* нуди.

Овај методски приступ се посматра као хуманији начин превенције и рехабилитације непожељних стања и појава код корисника који се налазе на резиденцијалном смештају у установи социјалне заштите где су поред интелектуалне ометености евидентна и удружена стања која додатно усложњавају проблематику приступа у раду. Очекујемо да ће се на овај начин постићи инхибиција неприхватљивих облика социјалног понашања.

Истовремено, примена сензорне опреме у полизензорној стимулацији особа са интелектуалном ометеношћу умереног и тежег степена омогућиће и један сасвим специфичан приступ у раду са овом популацијом корисника у циљу развоја моторичких способности, визуелне перцепције и визуелно-моторичке координације као и језичких способности.

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ И ИЗВОДИ ИЗ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ГРАДА ПОЖАРЕВЦА 2008-2012

Да би се обезбедили услови за уравнотежен и одрживи развој, Град Пожаревац је морао да се суочи са захтевима стратешког сагледавања проблема и потреба у свим областима друштвеног живота и рада.

План развоја социјалне заштите представља важан документ који Град доноси и настаје као резултат изражене потребе за адекватним приступом при решавању проблема у овој области на локалном нивоу. Стратешки план за социјалну политику је кључан документ –први развијен за подручје нашег Града и намењен је свим институцијама и организацијама, који се баве овом проблематиком. Израда овог значајног документа настала је из потребе да се достигну европски стандарди и примене позитивна искуства у овој области и за циљ има дефинисање идентификованих, приоритетних проблема на локалном нивоу.

Неопходно је да се развој социјалне заштите одвија кроз реформске процесе који се ослањају на европске циљеве економског и социјалног развоја друштва, смањење сиромаштва, а кроз исте обезбеди квалитетнија заштита рањивих група.

План је почетна тачка у реорганизацији социјалне заштите, која ће се креирати тако да истовремено што ближе одражава потребе заједнице, а при том промовише и укљученост јавног, цивилног и приватног сектора у процес, како би се заједничким напорима обезбедио и подигао квалитет живота грађана.

Одговорност и заслуге за процес израде овог документа била је на локалној самоуправи и Координационом телу за социјалну политику.

Приликом планирања развоја социјалне заштите полазиште је била изражена потреба за дефинисањем ефикаснијих јавних институција које ће помоћи социјално најугроженијим групама, при остваривању својих права. Постојеће установе социјалне заштите (из најчешће, објективних разлога), нису увек у могућности да адекватно одговоре на потребе оних којима је помоћ неопходна. Врло често се дешава да социјално угрожена лица нису ни довољно информисана о својим правима, па тако нису у могућности да иста остваре. Израда Стратегије за социјалну заштиту је документ који би могао да пружи одговоре на оваква питања.

Стратешки план за социјалну политику представља увођење промене које ће допринети већој ефикасности

јавних институција, како би се поправио положај рањивих група. Његовом израдом настоји се да рањиве групе изађу из трајног сиромаштва и остваре равноправнији приступ приликом запошљавања, коришћења здравствених услуга, образовања и осталим сегментима живота. Поред тога, исказује се и потреба за стварањем бољих сервиса социјалне заштите који пружају помоћ приоритетним групама, како би се оне заштитиле од ризика даље маргинализације.

Кроз план развоја социјалне заштите одређене су четири приоритетне групе као најугроженије категорије на подручју нашег Града: деца, омладина и породица, стара лица, особе са инвалидитетом и избегла, расељена, лица у реадмисији и роми..

Саставни део Стратешког плана чине акциони планови приоритетних проблема, који ће бити подложни ревизији чиме ће Стратешки план постати квалитетнији, а предвиђени циљеви реалнији и остварљивији.

У изради овог документа учествовали су представници следећих институција и организација: локална самоуправа, Центар за социјални рад Пожаревац, Општински суд, Општинско јавно тужилаштво, Окружни суд, Министатрство унутрашњих послова-Управа у Пожаревцу, Дом здравља Пожаревац, Основна школа „Вук Караџић“, Национална служба запошљавања, Удружење рома Браничевског округа, Апотекарске установе, предшколске установе.

Председник Координационог одбора за социјалну политику Општине Пожаревац је у периоду израде овог документа био Мирослав Стојимировић, Директор Центра за социјални рад Пожаревац, док Саветом за социјалну политику који је преузео мандат овог тела данас председава Милорад Јовановић-Помоћник Градоначелника за социјалну политику.

Координатор за израду Стратегије развоја социјалне заштите Града Пожаревца у делу развоја институционалних ангажмана и људских ресурса је била социолог Центра за социјални рад Пожаревац Татјана Рајић, док је у делу развоја институционалних ангажмана и људских ресурса испред локалне самоуправе учествовала Јасмина Миленковић-Служба за инвестиције, пројекте и привређивања.

Поред секторских институција које су имале представнике у Координационом одбору за социјалну политику у изради овог документа су били укључени и представници следећих организација и удружења: Црвени Крст Пожаревац, Удружење предузетника „Слога“ Удружење пензионера, Еколошко друштво „Зора“, Завод за јавно здравље, НВО „Локална агенда 21“ Костолац, Интернационална ромска унија, Савез бораца Општине Пожаревац, Међуопштинска Организација Церебралне парализе и ЦИР-а, Међуопштинска организација Савеза глувих Пожаревац, Општинска организација за помоћ ментално недовољно развијеним и аутистичним лицима, УГ Шанса, Међуопштинска организација слепих и слабовидих, као и локални медији.

ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ

Координациони одбор за социјалну политику општине Пожаревац је формиран на иницијативу Центра за социјални рад, Одлуком СО Пожаревац 19.3.2007 године , а конституисан 28.01.2008 , а Савет за социјалну политику ,Одлуком Градоначелника у септембру 2008 године.Основни циљеви ових тела су :

1. Утврђивање приоритета у области социјалне заштите
2. Израда стратешког плана за социјалну политику

3. Иницирање развојних планова
4. успостављање партнерских односа између локалне самоуправе, установа и институција и цивилног сектора на локалном нивоу

Рад на креирању Стратегије развоја социјалне заштите почео је у фебруару 2008 године, када је Пожаревац (у децембру 2007 године добио статус Града) изабран да учествује у пројетку ПЛУС (Програм унапређења услуга социјалне заштите). Пројекат је финансиран од стране Програма за развој Уједињених нација и Министрства рада и социјалне политике, а његова сврха је да се у локалну праксу уведу нови начини функционисања и пружања социјалних услуга који касније могу да се примене у нашој локалној заједници.

Овај процес је подржан радом са ментором-Иваном Младеновићем који је био задужен да помогне да се овај пројекат успешно одвија.

Током периода фебруар-април 2008. године одвијале су се непосредне консултације тима локалне самоуправе и Центра за социјални рад са кључним актерима у заједници о њиховом раду и потребама корисника које они сервисирају. Имали смо 6 састанака по радним групама на којима је учествовало укупно 52 људи из свих сектора. Састанци су се одржавали у просторијама СО и за све је вођен записник. Сви су имали прилике да изнесу своје мишљење, а обавеза координаторки из локалне самоуправе и Центра за социјални рад је била даураде систематизацију и усаглашавање изнетих мишљења. Како би се стекла јасна слика о стању на локалном нивоу кориштени су упитници који су стигли из Министарства рада и социјалне политике, а прослеђени су свим јавним институцијама (здравственим, образовним и установама социјалне заштите) као и организацијама у невладином сектору.

Упитници су били добра прилика да се што већи број људи и установа упозна са израдом Стратегије развоја социјалне заштите и да се укључи што већи број јавних институција, установа, удружења и невладиних организација који су својим радом везани за социјалну заштиту.

Захваљујући информацијама које су добијене кроз упитнике добила се јаснија слика о ресурсима којима располажу анкетиране институције и удружења грађана. Посебно значајни делови упитника јесу они који су имали за циљ да прикупе што више информација о људским, финансијским и просторним ресурсима. Када је реч о делу који се односио на људске ресурсе одговори су допринели да се добију информације како о формалном образовању запослених и волонтера, тако и подаци о обукама које су прошли да би обављали своје послове. Подаци о финансијским и просторним капацитетима треба да послуже да се види какви су капацитети локалне заједнице за промене које намеравају да се спроведу у области социјалне политике.

Циљ процеса стратешког планирања је био да се дође до што бољег разумевања потреба и интереса грађана везаних за област социјалне заштите, да се на најбољи могући начин искористе већ постојећи ресурси и да се види шта недостаје локалној заједници. На тај начин би се тражила нова решења и идеје за боље функционисање социјалне заштите.

Почетна тачка у раду Координационог тела за социјалну политику је било чврсто веровање у важност и позитивне последице одржавања консултација како би се постигао циљ – развијање модерног сервиса који треба да одговори на потребе корисника.

Рад тела се операционализовао кроз формирање радних група по приоритетима.

Овим приступом се исказала спремност за ефикасност у раду, прихватање и уважавање различитих мишљења, као и узимање у обзир различитости потреба и интереса заинтересованих група које су обухваћене Стратегијом развоја социјалне заштите (корисници, установе, институције, грађанске организације).

Овакав приступ је омогућио отвореност и транспарентност, одговорност и приступачност процеса креирања документа, као и проширење постојеће мреже учесника у планирању развоја социјалне заштите. Намера је била да се установи пракса сталних консултација док се стратегија припрема, и да се разговара о процесу консултација и механизама који ће бити кориштени у имплементационој фази. У консултацијама је контактирана јавност, локалне власти, невладин сектор, школе, здравствене институције, корисници.

Стратегија развоја услуга социјалне заштите садржи следеће целине:

1. ВИЗИЈА
2. МИСИЈА
3. ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ
4. КОНТЕКСТ
4.1. Географски положај Града
4.2. Историјски развој
4.3. Демографски подаци
4.4. Развијеност и стање инфрастрктуре
4.5. Привредна ситуација у Граду
4.6. Туризам, спорт и култура
5. АНАЛИЗА АКТЕРА КЉУЧНИХ ЗА УСПЕХ СТРАТЕГИЈЕ
5.1 Кључни организациони актери – по секторима
6. СТРАТЕШКА СВРХА И ЦИЉЕВИ
7. ПРИОРИТЕТИ
7.1. Деца, млади и породица
7.2. Особе са инвалидитетом
7.3. Стара лица
7.4**.** Избегла, расељена и лица по основу Споразума о реадмисији, роми
8. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА
Имплементација
ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ
АНЕКС 1. АКЦИОНИ ПЛАН / Жене, деца, млади и породица
АНЕКС 2. АКЦИОНИ ПЛАН / Особе са инвалидитетом
АНЕКС 3. АКЦИОНИ ПЛАН / Стари
АНЕКС 4. АКЦИОНИ ПЛАН / Избегла, расељена и лица по основу Споразума о реадмисији, роми

На основу анализе социјално-демографских карактеристика одређених група које су таргетиране као приоритетне,стања здравља, услова становања, економског положаја, образовања као и проблема са којима се они срећу, анализе услуга и облика заштите које се њима на нивоу локалне заједнице пружају дефинисане су по приоритетима следећи проблеми, закључци и препоруке, кључни циљеви и међуциљеви које је могуће постићи кроз различите активности:

ДЕЦА, МЛАДИ И ПОРОДИЦА

Дефинисање проблема:

Додатни проблем са овом групом корисника је што се он посебно мора третирати мултисекторски, полиинституционално и мултисистемски , јер социјална политика мора да интегрално третира потребе групе деце и омладине обухваћене стратешким планирањем.

- сиромаштво деце, омладине и породица
- незапосленост
- здравствени проблеми и њихова повезаност са лошим животним условима

- болести зависности и угроженог менталног здравља омладине
- антисоцијално понашање младих
- не постоји организована помоћ деци која напуштају домски смештај
- насиље у породици и појава дисфункционалности и неинформисаности породица

ЗАКЉУЧЦИ:

- Поред породица које примају помоћ «материјално обезбеђење породице», постоји велик број породица које су близу границе сиромаштва, а то су, између осталог, и породице са децом и младима. Локална самоуправа, Центар за социјални рад и остали социјални актери успевају само у одређеној мери кроз материјална давања да помогну овим породицама. Али то су само краткорочне мере које не успевају да потпуно реше проблеме. Оно што се да приметити јесте да се јавља феномен културе сиромаштва када се сиромаштво преноси са генерацију на генерацију.
- Образовни систем је доступан свима у општини. Међутим, деца и млади из сиромашних породица неретко прекидају своје школовање из различитих разлога.
- Велики број социјалних актера својим активностима и локалним прописима о обавезним систематским прегледима и вакцинацији у многоме доприносе бољој здравственој култури становника општине.
- Проблем незапослености је велик и присутан је у свим категоријама становништва. Млади су поготово погођени овим проблемом.
- Локална самоуправа и социјални актери на челу са Центром за социјални рад су препознали специфичност потреба категорије деце без родитељског старања. Много тога је урађено и то ће бити добра база за даље развијање услуга које би биле усмерене на решавања проблема ове категорије.
- Да би се решио проблем насиља у породици потребно је формирање Протокола о сарадњи којим би се прецизније дефинисале улоге и задаци појединих актера у заједници усмерени на решавање ових проблема. Потребно је покренути кампању у јавности и едуковати раднике из ове области.
- У локалној заједници не постоји саветовалиште које би се бавило превентивом и проблемима породица у дифункцији нити Центар за медијацију, где би се стране сукобу уз помоћ обучених стручњака оснаживале своје односе, обнављале комуникацију и договарале око питања важних за будуће односе
- Евидентно је повећање антисоцијалног понашања деце и младих. Још нема правог одговора локалне заједнице.

ПРЕПОРУКЕ:

- Потребно је ојачати партнерство између свих актера на локалном нивоу како би на најадекватнији начин успели да одговоримо на проблеме овог приоритета.
- едуковати и ојачати људски кадар у установама новим стручним лицима.

- Пружити материјалну помоћ својој деци, младима и породицама који су погођени сиромаштвом
- Обезбедити већу хигијену насеља у којима живе сирома-шне породице, даље радити на побољшању квалитета и доступности здравствене за-штите која ће бити прилагођена специфичности ове популације.
- Наћи начина за мотивисање родитеља из сиромашних породица за наставак школовања своје деце као вид улагања у будућност и један начин прекидања «ланца» сиромаштва.
- Развијати програме друштвеног и радног укључења младих људи.
- Искористити досадашње резултате у раду са децом без родитељског старања, интензивирати кампању промоције хранитељства, наставити са активностима око развијања Регионалног центра за хранитељство и Клуба за хранитеље. Оформити Кућу на пола пута за децу која излазе из система социјалне заштите и пружити им бенефиције око запошљавања.
- Наставити са заједничком акцијом на локалном нивоу у борби против свих видова насиља у породици. Појачати кампању на свим нивоима (штампа, школе, рад центра за социјални рад, здравствене установе, невладине организације...). Наставити и интензивирати едукације стручних радника по установама како би се адекватније бавили проблемима насиља. Спроводити активности око пројекта формирања Сигурне куће , како би жртве насиља имале адекватну заштиту до решења проблема.
- Направити програме превенције малолетничке деликвенције и посебне програме за рад са малолетним починиоцима кривичних и прекршајних дела (Клуб за младе, Саветовалиште и Центар за медијацију.
- Организовати програме сарадње између Центра за социјални рад, суда и јавних предузећа и установа како би се спроводиле законом предвиђене мере за малолетне деликвенте (друштвено користан рад итд.)
- Радити на развијању програма превенција болести зависности и програме који се тичу репродуктивног и менталног здравља.
- Посебно обратити пажњу на проблем трговине људима.
- Проширити услуге за децу, младе и породицу како би се ојачала природна породица.
- Инфраструктурно уредити простор за децу и младе (паркови, спортски терени, бициклистичке стазе и слично).
- Мотивисати младе и породице са проблемима да активно учествују у решавању својих проблема.
- развијати бесплатне едукативне и психосоцијалне ваншколске програме за децу и младе
- улагати у програме обуке младих за партиципацију у локалној заједници
- усавршити постојеће и развијати нове психосоцијалне превентивне програме за децу и младе користећи постојеће капацитете

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ:

- Оснаживање природне породице.

- Развој ванинституционалног збрињавања деце без родитељског старања и по изласку из институација и хранитељских породице
- Промовисање планског и партицапативног ангажмана младих у обезбеђивању здравља и стимулативно-негујућег става друштвене заједнице.
- Успостављање и одржавање мреже социјалних услуга у заједници за младе (Клуба за младе, Саветовалишта за децу, омладину и породицу и Центра за медијацију)

Кључни међуциљеви:

1) Настављање исплата једнократних помоћи током 2008 године.

2) Припрема докумената и одлука за увођење права на увећану једнократну помоћ за породице са децом до 15 година почев од 2008 године и на даље.

3) Формирање Клуба за младе и Саветовалишта за брак и породицу

4) Проширење капацитета за хранитељство кроз медијску кампању (гостовање у 3 радијске и 2 ТВ емисије, и 4 новинска чланка; обучавање 30 хранитељских породица и организовање клуба хранитеља – све током 2008 године, уз континуиран наставак у наредним годинама.

5) Одржавање 30 радионица од стране НВО о здравим стиловима живота, током 2008 године.

6) Популаризовање и организовање спортских догађаја од стране спортских савеза, уз спровођење општинских такмичења из свих спортова заступљених у општини, почиње од 2008 и одвија се континуирано.

7) Оснаживање партиципације младих у животу локалне заједнице кроз добијање места у локалној скупштини за представнике ђачког парламента, почев од 2008 и даље конитуирано.

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

За ову приоритетну групу од нарочите важности је истакнута чињеница која ће у битном одредити проблеме, закључке, препоруке и оперативне циљеве нашег рада. *Чињеница је да велики број ОСИ није обухваћен ни једним обликом заштите или услуге и да чак ни основна евиденција не обухвата целокупну популацију.*

ПРОБЛЕМИ:

- Низак ниво свести заједнице о потребама особа са инвалидитетом, њиховим правима и могућностима, али и њих самих о сопственим правима и начину задовољења потреба.
- Економски положај особа са инвалидитетом и њихових породица и недостатак социјалне сигурности је посебно истакнут облик егзистенициjалне угрожености, посебно код лица као што су она са евиденција о остваривању права на материјално обезбеђење породице.
- Неједнаке могућности за учење, развој и запошљавање ове друштвене групе јесу последица физичких и друштвених баријера. Пожаревац је још увек неприступачан град за особе са инвалидитетом.
- Непостојање адекватног дневног боравка за одрасла и остарела лица са инвалидетом ускраћује могућност опстанка у заједници многим особама са инвалидитетом и принуђује их да се упуте у установе за институционално збрињавање. Уз то, овај проблем погађа и њихове породице којима се не омогућава да било које време искористе за посвећивање сопс-

твеним социјалним и економским циљевима.
- Породице особа са инвалидитетом су препуштене себи, изоловане, и услед непостојања организоване и свима подједнако доступне услуге Помоћи и неге у кући.
- Неразвијено специјализовано хранитељство
- Проблем збрињавања душевно оболелих
- Лоша укљученост особа са инвалидитетом у заједницу
- Непостојање заштитних радионица у којим би се лица оспособила за обављање једноставнијих послова
- Незаинтересованост послодаваца за запошљавње лица са инвалидитетом
- Проблеми у финансирању општинских и међуопштинских организација која брину о особама са инвалидитетом

ЗАКЉУЧЦИ:

- Не постоји свеобухватна евиденције и механизми који би обавештавали особе са инвалидитетом и њихове породице о правима, начинима задовољења потреба и решења проблема.
- Материјална давања не успевају да омогуће минимум економске сигурности овој популацији, а приметна је и спорост у остваривању истих.
- Потребно је обезбедити могућност за образовање и запошљавање особа са инвалидитетом кроз формирање заштитне радионице.
- Не постоји заинтересованост локалних предузетника за запошљавање ове популације, упркос постојању посебних програма и субвенција које би тиме остварили
- Поред постојећег дневних боравака за децу , јавља се потреба за додатним облицима рада и дневним боравком за одрасла и остарела лица са инвалидитетом.
- Постоји потреба за организовањем услуга Помоћ и нега у кући како би се породице растеретила и оснажиле.
- Развојем Центра за хранитељство створиће се услови да се унапреди рад са породицама које би ушле у програм специјалног хранитељства.
- Приметан је проблем прихвата и збрињавања душевно оболелих лица.
- Поставља се питање колико је урађено да се Град учини приступачним као и насељена места пожаревачке општине.
- Видљива је потреба да се сви актери снажније укључе у заједничко решавање проблема особа са инвалидитетом и њихове друштвене интеграције.
- Све наведене закључке (примедбе) актери могу превазићи искључиво са јасним циљевима и са оптималним бројем оспособљених стручних радника.

ПРЕПОРУКЕ:

- Саставити добро конципирану, исцрпну базу података о особама са инвалидитетом
- Пројектовати механизме којима би се на бржи и адекватнији начин кроз материјална давања помогла ова друштвена група
- Омогућити равноправнију позицију особа са инвалидитетом у систему образовања и запошљавања.

- Мотивисати локалне предузетнике, невладине организације и развијати идеју волонтеризма и филантропије
- Формирати Заштитну радионицу
- Формирати сервис Помоћ и нега у кући.
- Посветити се развоју специјалног хранитељства и омогућити подршку специјализованим хранитељским породицама.
- Развити капацитете становања уз подршку
- Повећати обухват деце дневним збрињавањем у Центру за дневни боравак деце и омладине ометене у развоју
- истражити оправданост успостављања међуопштинске сарадње на повећању економске оправданости Дневног центра
- Решити питање прихвата и збрињавања душевно оболелих лица.
- истражити могућности међуопштинске сарадње успостављању и одржавању сервиса дневног збрињавања за одрасле особе са инавалидитетом
- Учинити Град приступачним (уклонити физичке баријере)
- Посветити пажњу специфичностима проблема особа са инвалидитетом по насељеним местима.
- Формирати јаку мрежу установа на које је упућена ова популација и унапредити организације које се брину о особама са инвалидитетом кроз јачање организација, материјалних давања и стручности кадра.

***ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ**:*

- обезбеђивање физички, организационо и социјално приступачног окружења у граду и насељеним местима
- повећање обухвата постојећих сервиса за ОСИ
- проширивање мреже услуга у заједници за ОСИ

Кључни међуциљеви

1) Обезбеђење физичких доступног јавног простора кроз континуирано деловање у периоду имплементације плана развоја социјалне заштите.

2) Спровођење додатних консултација са невладиним организацијама које се баве проблемима особа са инвалидитетом за евидентирање физичких баријера у јавном простору током последња 2 квартала у 2008 години.

3) Израда пројектне документације за уклањање физичких баријера у јавном простору у прва 2 квартала 2009 године.

4) Евалуирање учинака изградње физички доступног јавног простора током првог квартала сваке године имплементације плана развоја социјалне заштите.

5) Формирање заштитне радионице за лица са инвлидитетом , током 2009 године за 20 лица (потребно предпројектно истраживање, пројекат и увођење права током 2008 године)

5) Формирање дневног боравка за одрасле и старе са инвалидитетом, током 2009. године за 20 лица (овај податак ће бити прерађен током наредног периода, на основу предпројектног истраживања).

6) Евидентирање потреба корисника за услуге помоћи и неге у кући на селу и у граду, током 2008 године.

Увођење овог права у складу са услугом предвиђеном за старе

7) Проширење обухвата специјализованог хранитељства за особе са инвалидитетом, обуком 5 хранитељских породица (2008) које збрињавају децу почев од 2009 године.

8) Спровођење припремних радњи за изградњу прихватилишта за душевно оболела лица током 2008, 2009, 2010 и 2011 године, и изградња и функционално оспособљавање самог прихватилишта током 2012 године.

СТАРА ЛИЦА

ПРОБЛЕМИ:

- Низак животни стандард
- Слаби услови за останак у природној породици
- Непостојање установљених ванинституционалних облика заштите
- Недовољна информисаност и интеграција старих у живот у заједници
- Велики број лица са угроженим здравственим стањем
- Прихват и смештај лица чије је лечење окончано а које породица не може да тренутно адекватно збрине
- Смештај старих лица у Пожаревцу

ЗАКЉУЧЦИ:

- Тренд старења становништва захтева брзе и свеобухватне одговоре.
- Половина популације старих особа има приходе испод просечне пензије, те тешко задовољава своје егзистенцијалне потребе.
- Тренутни социо-економски услови и систем услуга социјалне заштите не успева да покрије потребе старих за останак у природном окружењу своје породице чиме се знатно оптерећују постојећи капацитети установа и додатно оптерећује буџет РС.
- Постоји потреба за Прихватилиштем за одрасла и стара лица (лица која излазе из система здравствене заштите, која су у стању социјалне угрожености, кризним ситуацијама и која чекају смештај у дом)
- Старење сеоских средина повла-чи за собом посебне проблеме који захтевају адекватан си-стем услуга које се пружају у заједници, а које у локалу нису развијене (Помоћ у кући и слично)
- Друштвена интеграција ове категорије треба да буде значајније подржана од стране ЛС и осталих актера.

ПРЕПОРУКЕ:

- Наставити са финансијском потпором најсиромашнијих старих лица кроз структуирање финансијских средстава од стране локалне самоуправе
- Обезбедити попусте код јавних предузећа у Граду за већи број старих лица (бенефиције при плаћању)
- Радити на развијању услуга Помоћи и неге у кући са акцентом на сеоска подручја
- Оформирити Прихватилиште за одрасла и стара лица
- Упоредо јачати природне по-родице за останак старих особа кроз запошљавање и сензибилизацију за потребе старих
- Развијати породични смештај (хранитељство) за стара лица

- Формирати Дневни боравак за стара лица
- Наставити активности на формирању Дома за старе у Пожаревцу капацитета до 50 корисника
- Подстицати невладин сектор да се брине о старима и ширити мрежу волонтера.
- Издвојити средства и анимирати донаторе да подрже пројекте активног укључења старих у живот заједнице.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ:

- Проширивање услуга ванинституционалне и институционалне социјалне заштите.

Кључни међуциљеви:

1) Настављено финансирање услуга материјалних давања старима. При томе се мисли на једнократне новчане помоћи и бенефиција у плаћању струје и комуналних услуга за пензионере са најнижим примањима.

2) Проширивање одлуке о проширеним правима за услуге Помоћи у кући и Прихватилишта за одрасла и стара лица

3) Евидентирање корисника и утврђивање услова коришћења сервиса ПНУК

4) Повећање броја услуга и евидентираних корисника помоћи и неге у кући за 45 корисника у 2008 години, уз проширивање ванинституционалне заштите старих лица на сеоска подручја.

5) Запошљавање 10 геронтодомаћица и 3 медицинске сестре током 2008, уз набавку возила и потребног радног материјала.

6) Измена градске одлуке, евидентирање корисника и утврђивање услова коришћења сервиса дневног боравка током 2008 године.

7) Проширење капацитета болнице за сервис Дневног боравка за стара лица током 2009 године, запошљавање потребних радника и обезбеђивање потребне опреме.

8) Измена градске одлуке, евидентирање корисника и утврђивање услова коришћења Прихватне станице за лица у стању социјалне потребе током 2008 године

9) Утврђивање локације и расписивање јавних набавки за израду пројектне документације за изградњу Дома за стара лица у Пожаревцу током 2008 године

10) Подстицање развоја хранитељства за стара лица континуирано током имплементационог периода стратегије.

11) Наставак и проширење услуга које Црвени крст кроз програм Народне кухиње и Бриге о старима пружа остарелим лицима

ИЗБЕГЛА, РАСЕЉЕНА ЛИЦА И ПОВРАТНИЦИ НА ОСНОВУ СПОРАЗУМА О РЕАДМИСИЈИ

Постојећи облици помоћи за ове категорије:

- изграђени дуплекси у селу Брадарац
- разновсни грантови или кредити УНХЦР-а, Интерсоса, Данског савета за избеглице, СДФ-а и др.
- помоћ ЛС, Комесаријата за избеглице РС , ЦСР, ООЦК и др.

***ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА**:*

- решавање статуса и личних докумената у РС
- решавање имовинских питања, радног стажа и пензија у матичним земљама
- стамбено питање
- незапосленост
- делимично нерегулисана здравствена заштита
- друштвена интеграција

ЗАКЉУЧЦИ:

- Основни проблем избеглих , расељених и повратника по основу споразума о реадмисји је прибављање личне документације и решавање статуса. Решењем овог проблема стекли би се услови да се реше и други проблеми и да се остваре права из области социјалне заштите, условљени држављанством РС и пребивалиштем.
- Велики проблем избеглим, расељеним лицима и повратницима по основу споразума о реадмисји је решавање стамбеног питања , јер оно што је до сада урађено по овом питању за прве две групе лица (изградња 5 дуплекса у Брадарцу), решило је стамбено питање само малом делу ове популације (10 породица).
- Све таргетиране групе лица имају великих потешкоћа при запошљавању. Овај проблем погађа и домицилно становништво, али је много израженији код избегличке, расељеничке и повратничке популације. Ова популација има својих капацитета који би могли да се искористе, чиме би се овај проблем барем делимично решио (квалификована лица , предузетнички оријентисана лица , ученици и студенти, који би системом школства били оријентисани на „тражена“ занимања ...)
- Здравствена заштита је обезбеђена само делу ових лица, због њиховог нерегулисаног статуса
- Интеграција ових лица у локалну средину је отежана .

ПРЕПОРУКЕ:

- Обезбедити услове за лакше прибављање документације потребне за подношење захтева за прихват у држављанство РС и личне документације попут формирања посебне канцеларије за правну помоћ при ЛС
- Омогућити угроженом делу популације остваривање права из области социјалне заштите
- Организовати правну помоћ при решавању права на имовину , упис радног стажа и права на пензију остварених у матичним земљама
- Решити стамбено питање ових лица. За решавање овог питања постоји више начина : изградња избегличког и повратничког насеља; откуп старих сеоских кућа са окућницом и обезбеђивање средстава за њихову адаптацију , чиме би се подмладила и оживела сеоска средина; посредовање локалне самоуправе, Центра за социјални рад у обезбеђивању стамбеног простора за ова лица путем склапања уговора о доживотном издржавању,

чиме би се растеретили геронтолошки центри и изашло би се у сусрет старим лицима да остану да живе у својим кућама....
- Заједничком акцијом Националне службе за запошљавање, локалне самоуправе и локалних предузетника, радити на пројектима за запошљавање и самозапошљавање ових лица. Ускладити ове програме са карактеристикама група корисника које су идентификоване у Националној стратегији за решавање питања избеглих и интерно расељених лица (егзистенцијално најугроженији, сиромашне радно способне породице, радно способни и предузетнички оријентисани, квалификовани и корисници стипендија и програма преквалификације)
- Стипендирати ученике и студенте из ове популације
- Регулисати здравствену заштиту свим избеглим, расељеним лицима и повратницима по основу споразума о реадмисији
- Олакшати друштвену интеграцију

Кључни међуциљеви:

1) Евидентирање потреба стамбено угрожених лица током 2008, од стране комесеријата.

2) Припремање пројектне документације за решавање стамбеног питања на посебним локацијама, и евидентирање могућих донатора за ове активности.

3) Изградња социјалних станова за избегла, расељена и лица н основу споразума о реадмисији уз помоћ донација почев од 2009 године.

4) Решавање стамбеног питања ових лица кроз потписивање уговора о доживотном издржавању старих и немоћних лица која заузврат уступају свој стамбени простор, а све уз посредовање ЦСР-а – период припреме од 2008 и реализације од 2009, а затим континуирано.

РОМИ

Постојећи облици помоћи

- МОП, ДТНП, једнократне новчане помоћи, родитељски и дечији додатак.
- једнократне помоћи за набавку огрева најугроженијим
- регресиран боравак у предшколској установи (за треће и свако наредно дете ЛС регресира 50% боравка), књиге, лекове за најугроженије-кориснике МОП-а
- повластице око плаћања електричне енергије и комуналних услуга (30% за кориснике МОП-а)
- новогодишњи пакетићи за децу из најугроженијих породица

ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА:

- сиромаштво
- незапосленост
- веома лоши стамбени услови
- здравствено угрожена популација
- необразованост и недостатак квалификација
- маргинализованост

ЗАКЉУЧЦИ:

- Иако смо свесни свих проблема Рома, чињеница је да је мало тога поткрепљено употребљивим статистичким подацима, углавном је све изведено из искуства људи који раде са овом популацијом. Недостаје адекватна база података којом бисмо евидентирали лица ромске националности и која би била својеврсна социјална карта за преглед њиховог положаја.
- Ромска популација живи у изузетно неповољним стамбеним условима.
- Роми нису довољно едуковани по питању здравствене бриге и важности хигијене у очувању здравља.
- Недовољно образована и квалификована радна снага
- Велика незапосленост лица их окреће ка коришћењу помоћи Центра за социјални рад.
- Ромска популација је маргинализована, али је позитивно што је сама препознала значај удруживања.

ПРЕПОРУКЕ:

- Формирати детаљну и тачну базу података која ће се редовно ажурирати
- Побољшати стамбене услове у којима живи ова популација. Решити урбанистичка и инфраструктурна питања насеља у којима се то може. Раселити насеља у којима то није изводљиво и изградити, или адаптирати напуштене куће, како у самом Пожаревцу тако и у околним насељима (посебно Костолац)
- Едуковати популацију по питању заштите здравља, превенције заразних болести, неге деце и очувања репродуктивног здравља.
- Одвојити већа средства за најугроженије али и предупредити даљу репродукцију сиромаштва
- Мотивисати кампањом и стипендирањем ромске породице и децу да наставе са школовањем.
- Урадити програме који би побољшали могућност запослења Рома.
- Искористити постојећа удружења Рома, и пружити им све услове за партиципирање у решавању горућих проблема.

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ:

- унапређење доступности, учинковитости и обухвата постојећих система подршке уз одрживо увођење нових, таргетираних мера кроз планирање, координирање и спровођење интегралних политика мера у здравству, образовању и запошљавању
- континуирано поспешивање социјалне интеграције (избеглих и расељених лица, прогнаних на основу споразума о реадмисији и Рома) кроз неговање вредоносних специфичности сваког појединца и заједнице
- решавање стамбених питања

Кључни међуциљеви:

1) Спровођење израде социјалне карте о потребама таргетираних група на подручју Града Пожаревца, током 2008.

2) Израда акционог плана за таргетиране групе у сарадњи са ЛС, током 2008 године

3) Комунално уређење постојећих насеља у којима Роми живе, почев од 2009 године, и на даље.

4) Подизање образовног нивоа Рома, кроз низ припремних радњи током 2008 године и анимирање Ромске заједнице за укључивање у образовни процес, а од 2009 утврђивање броја потенцијалних ученика средњих и високих школа корисника стипендија, те на основу тога одређивање стипендија; 2010 отварање одељења за основно образовање одраслих.

5) Подизање нивоа здравствене заштите кроз континуирану медијску кампању и спровођење систематских прегледа почев од 2008 године.

МОНИТОРИНГ, ЕВАЛУАЦИЈА И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

Мониторинг и евалуација или праћење и вредновање су методе који се примењују у савременом приступу вођења политика и управљања пројектима у администрацијама оријентисаним на оптималан однос постигнутих резултата и утрошка расположивих средстава.

Стратешко планирање као поступак промишљеног усмеравања социјалних промена и унапређивање услова за задовољавање социјалних потреба људи има за логичну последицу одговорност надлежних носиоца социјалне политике, грађана и посебно надлежних представника локалне самоуправе. У том смислу је неопходно интегрисати службе планирања и развоја деконцетрисане канцеларије МРЗСП и локалне самоуправе.

Одговоран задатак који руководиоци програма или пројеката имају да осигурају одвијање пројектних активности у жељеном правцу и постизање одређених циљева, могуће је обавити само уколико се изграде адекватни механизми за њихово благовремено и потпуно информисање, тако да буду у прилици да доносе исправне одлуке.

Мониторинг и евалуацију спровођења Стратегије врше:

- Савет за социјалну политику
- градске административне структуре
- администрације кључних актера у заједници
- пружаоци социјалних услуга
- корисници услуга
- стручна јавност
- шира јавност

Савет за социјалну политику као међусекторско саветодавно тело Градоначелника, поред представника локалне самоуправе, у свом саставу има и руководиоце и стручна лица Центра за социјални рад, образовања, здравства, правосуђа и цивилног сектора. Чланови Савета доприносе спровођењу мониторинга и евалуације путем својих Извештаја о раду којима се прате кретања у социјалној области и имплементација пројеката. Савет може да затражи оснивање партнерских група на нивоу Града за сваки од приоритета Стратегије, ангажујући додатне ресурсе заједнице чиме се унапређује идентификовање приоритетних потреба и установљава најадекватнији начин њиховог задовољења.

Структуре за ***управљање процесом имплементације*** Стратегије социјалне заштите у Граду Пожаревцу, представљају следећи органи и тела:

1. Скупштина Града
2. Градоначелник
3. Градско веће
4. Савет за социјалну политику

Оперативне структуре за реализацију стратегије програма и услуга у Граду представљају све кључне актере

који су оспособљени за реализацију договорених програма и услуга професионално, благовремено, економски исплативо и транспарентно.

Реформско стратешко опредељење је плуралитет пружалаца услуга и равноправност пружаоца из јавног и невладиног сектора.

Улога локалне самоуправе је двојака у ***процесу имплементације***. Први њен задатак јесте да се она јавља као наручилац пројекта. Приликом наручивања пројеката Град бира оне који ће донети највећу корист за циљне групе којима је намењена. Услуга треба да буде усаглашена са потребама корисника и да им буде доступна. У ту сврху се праве тендери како би се изабрала најбоља и најекономичнија понуда која ће на најбољи начин задовољити потребе корисника и захтевати најмањи утрошак средстава.

Други задатак локалне самоуправе је да преко пројектне канцеларије помаже невладиним организацијама у наступу на конкурсима организованим ради селекције пројеката који ће се реализовати.

Оно што треба да стоји иза сваког пројекта и да буде видљиво јесте стратешко партнерство између јавног, невладиног и приватног сектора који раде за добробит локалне заједнице.

Такође, однос између наручиоца и пружаоца услуге се мора регулисати на таква начин да се пружалац услуге обавезује да поднесе детаљан извештај о свом раду наручиоцу посла, како би он могао да на тачан начин процени његове резултате.

За успешну имплементацију је добро утврдити:

– ресурсе (имплементација зависи од људских, финансијских, просторних и организационих ресурса)

– трошкове (који морају бити покривени горе наведеним ресурсима)

РЕЗИМЕ И БУДУЋИ ПРАВЦИ ДЕЛОВАЊА

На основу Стратегије развоја социјалне заштите за подручје Града Пожаревца-првог стратешког документа нашег Града, усвојене 25.9.2008 на Скупштини, стекли су се услови да се развоју услуга приступи на један делеко оперативнији начин и да се кроз одговоре на питања ГДЕ СМО САДА, чиме се анализира актуелна ситуација, У КОМ ПРАВЦУ ИДЕМО, чиме се прави стратешки оквир, ШТА ЖЕЛИМО ДА ПОСТИГНЕМО, што представља нашу визију, пружи одговор на кључно, а то је КАКО ЋЕМО ДО ТОГА СТИЋИ?

Град је на основу успешно спроведеног процеса стратешког планирања имао могућност да аплицира на конкурсу Фонда за социјалне иновације, спроведоног крајем 2008 године, где је добио 2 пројекта: „Изградња сервиса помоћ у кући за лица са инвалидитетом и стара лица“ и „Клуб за младе“. Оба пројекта финасијски подржава УНДП, али и локална самоуправа кроз Одлуку о проширеним правима и Одлуком о опредељивању средстава у буџету за 2009 годину. Илустарције ради од укупног буџета Града који је износио 1.611.000.000,00 у 2007 и години, на услуге из области проширених права, те године Општина је издвојила 13.109.814,00, док се у 2009 години од укупног буџета од 1.843.207.360 опредељује **33.610.000** . Овај податак довољно говори о опредељености наше локалне самоуправе да и у убудуће учествује у имплементацији сервиса и услуга из домена социјалне заштите, као и проширење Одлуке о проширеним правима, којима се Скупштина у прошлом месецу определила да подржава још 10-так потпуно нових видова заштите грађана у стању социјалне потребе.

Наравно то не значи да су ови процеси у нашем Граду завршени, већ да се налазимо на самом почетку, али почетку који има добре основе у препознавању и чврстој решености да се брига о грађанима води на квалитетан и рационалан начин, али у оквиру локалне заједнице којој припадају њени грађани и кроз јасно дефинисану улогу установа социјалне заштите везано за планирање и развој.

Приредила Тања Рајић,
председник секције социолога
Удружења стручнх радника

Анита Бургунд, дипл. социјални радник

„ИСКУСТИ ЕВРОПУ“
шанса за младе социјалне раднике

Потрага за разумевањем професије и појма социјалног рада прати сваког студента од почетка студија. Током студирања се добијају мање или више задовољавајући теоретски одговори, а разумевање професије се стиче и допуњује кроз праксу. На самом почетку студија професори су нас учили да је социјални рад примена теорије у пракси („између теорије и праксе“) – да пракса без теорије није научно заснована, као што ни сама теорија није довољна да би се истински упознала суштина професије социјалног рада.

Социјални рад *се, од свог настанка до данас, дефинише на различите начине. Прве дефиниције наглашавале су да* ***социјални рад*** *укључује милосрђе, помоћ сиромашнима и човекољубље. Одсек за* ***социјални рад*** *ОУН, 1960. године, дефинише* ***социјални рад*** *као професију чији је задатак пружање помоћи у циљу бољег прилагођавања појединаца и друштвене средине, односно професију у служби развоја личности, група и заједнице. Већа професионализација струке довела је до дефиниције Интернационалног удружења социјалних радника која истиче да је то организована и на научним принципима заснована професија у циљу помоћи појединцима, групама и заједницама да поново успоставе своје изгубљене могућности за социјално функционисање и стварање повољних услова за остваривање постављених циљева. Према дефиницији Међународне федерације социјалних радника (IFSW), професија* ***социјалног рада*** *промовише социјалне промене, решавање проблема кроз међуљудске односе и оснаживање и ослобођење људи како би се побољшала њихова добробит. Користећи теорије људског понашања и социјалних система,* ***социјални рад*** *интервенише на тачкама на којима су људи у интеракцији са својим окружењем. Принципи људских права и социјалне правде су фундаментални за социјални рад.* [1]

Постоје, наравно, још многе дефиниције и појашњења струке социјалног рада. Иако постоји консензус о томе шта представља социјални рад, чини се да сваки социјални радник кроз своје професионално сазревање и праксу стиче јединствену слику о свом позиву.

---

[1] Извор:
Иван др Видановић (2006): „Речник социјалног рада“

Пракса – изазов сваког младог професионалца

Током студија социјалног рада постоје обавезни сегменти практичне обуке који служе да би се студент упознао са конкретним пословима, обавезама и дужностима своје будуће професије. Током такве праксе, студент је претежно посматрач и као такав има прилику доста да научи од својих старијих колега и ментора. Међутим, тек када постанемо социјални радници почињемо да стичемо самостално практично искуство. Оно се најчешће реализује кроз програме стручног оспособљавања (стажирање) или кроз волонтерски ангажман. Зато се по окончању студија, велики број младих социјалних радника налази у потрази за практичним усавршавањем.

Моја лична потрага за квалитетном праксом почела је током ИВ године студија. Априла 2008. док сам „претраживала“ берзу послова за студенте / студентски информативни портал „инфостуд“, тражећи могућности за практичан ангажман, наишла сам на конкурс под називом **„Искусити Европу“ – млади српски професионалци у Аустрији (Ехпериенцинг Европе: Сербиан Yоунг Профессионалс ин Аустриа – Зоран Ђинђиц Интернсхип Программе**) односно стипендију Фонда Др. Зоран Ђинђић у коме се позивају млади професионалци на стручно усавршавање у Аустрији.

Фондација „Др Зоран Ђинђић“ основана је децембра 2003. г. са циљем подстицања и развоја научно-истраживачке делатности у областима које доприносе унапређењу демократских односа и политичке културе у друштву, организовање хуманитарних и других активности повезаних са унапређењем демократије, демократских односа и политичке културе у друштву, као и подстицању размене научно-истраживачких информација са институцијама у свету.

*Партнери у реализацији програма стипендирања **„Искусити Европу“ – млади српски професионалци у Аустрији“** су Аустријска амбасада у Београду,Аустријска организација за развој (WУС), аустријске организације за размену студената и Фонд др. Зоран Ђинђић. Циљ овога програма је професионално усавршавање младих из Србије. Обогаћени интернационалном праксом, млади професионалци ће имати прилику да, по повратку, користе стечена знања и искуства у домаћим предузећима и државним институцијама.*

У време завршетка студија нисам озбиљније размишљала о пракси у иностранству, али како ми је овај конкурс звучао примамљиво, пријавила сам се. Конкурсни услови били су захтевни: висок просек на студијама, волонтерски ангажмани, досадашње стипендије и награде, знање енглеског, као и пожељно знање немачког језика.

Добитницима стипендије омогућена је континуирана пракса у струци у Аустрији (Беч, Грац), у трајању од три месеца, на енглеском и немачком језику.

„Искусити праксу“

Када сам обавештена да сам постала добитник стипендије, била сам истовремено поносна, узбуђена и уплашена. Ускоро је следила информација да сам добила могућност континуиране праксе у „Аустријском интеграционом фонду“ у Бечу, организацији која има богато искуство у раду са азилантима и мигрантима пристиглим у Аустрију из свих крајева света. Понуду сам прихватила, а она је обухватала и могућност становања у кварту са азилантима и

мигрантима и рад у истраживачком одељењу Интеграционог Фонда. Детаље о конкретним радним задацима требало је да добијем тек по доласку у Беч.

Био је велики изазов отићи у непознат град и почети самосталан живот и рад у иностранству. У том тренутку сам, чини ми се много више размишљала о томе какве ће промене настати у мом приватном животу, а много мање о ономе што ме очекује на професионалном плану.

Мој радни задатак у Интеграционом фонду Аустрије ,испоставило се, био је истраживање породичних структура миграната и азиланата у чијем крају сам живела. Поред тога што сам на послу имала на располагању обимну литературу и обиље разноврсних података, суживот са мигрантима ми је омогућио да их упознам из угла који није био доступан на истраживачком одељењу. Начин и стил живота, навике и обичаји, одлике културе и религије, најбоље се перципирају кроз свакодневицу. Несумњиво, ово искуство ми је заиста помогло при изради извештаја/студије о мигрантима из Чеченије.

Била сам у прилици да, истражујући живот имиграната, упознам и организацију рада појединих институција у којима раде социјални радници у Аустрији. Том приликом сам приметила да је организација посла нешто другачија него у Србији. Социјални радници, као професија, се најчешће појављују у структури запослених у институцијама социјалне заштите, и то као водитељи случаја, док се остале помажуће професије (психолози, педагози ...) појављују само повремено, на захтев и за потребе дијагностике и третмана. Улоге, задужења и обавезе запослених јасно су и прецизно дефинисане стандардима о раду.

Снажну импресију на мене је оставила и организација радног времена. У почетку нисам разумела како је могуће да сви запослени имају толико састанака сваког дана, да бих касније схватила да се свака врста договора међу колегама унапред заказује, па самим тим постаје састанак. Међусобна комуникација запослених организована на наведени начин,по мом утиску је успешнија, економичнија и стављена у функцију задатка и потреба клијента.

Начин функционисања и организација рада Аустријског система социјалне заштите (у домену који је мени био доступан), као и професионална и радна етика, стандарди и процедуре рада, помогли су ми да разумем и да научим колико је јасна организација посла битна и колико доприноси ефикасности рада, а самим тим доприноси и „имиџу“ институције и професије, као и квалитетном пружању услуга.

Ова тромесечна пракса је за мене била велико лично и професионално искуство из кога сам много научила, јер сам имала прилику да учим из искустава једног развијеног система, на основама теоретског и практичног искуства, стеченог у Србији.

Важно је поменути да овај програм стипендирања није базично намењена хуманистичким струкама, и да сам ја једна од три кандидата (поред колегеница Милице Жупунски и Драгане Станковић) који су остварили ову стипендију као социјални радници. Нашом кандидатуром, и успешно реализованим праксама, проширена је листа професија укључених у овај програм стипендирања младих стручњака.

Уместо закључка, рекла бих да сам се уверила да се професионални идентитет и сигурност социјалног радника граде перманентним образовањем и стицањем искуства кроз праксу. Социјалним радником свако постаје на јединствен начин, у зависности од личних карактеристика и стремљења, добијене шансе, друштвених прилика и стеченог искуства.

На том путу, пракса, менторско вођство и организација рада пред-

стављају водиљу за искуство и професионални развој.

Сматрам се повлашћеном што сам имала прилику да радим у једном другачијем културном и друштвеном контексту, који ми је омогућио нова знања, а тиме и пружио могућност за имплементацију стечених вештина и знања у мом будућем раду социјалног радника у пракси социјалне заштите Србије.

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКИ – СЛАВА ДРУШТВА СОЦИЈАЛНИХ РАДНИКА

Социјални радници града Крагујевца су по први пут обележили славу Друштва социјалних радника Србије у Геронтолошком центру у Крагујевцу, дана 12. маја 2009. године. Било нас је око осамдесеторо из свих делова Србије, Београда, Ниша, Чачка, Новог сада, Врњачке Бање, Грачанице, Косовске Митровице, Крушевца…..

Имали смо велику част а и задовољство што смо домаћини и што започењемо са једном лепом традицијом која је нешто свето и јединствено у српском народу. Следећи славар-колачар је Геронтолошки центар у Нишу и на тај начин ће се слава славити у целој Србији, тамо где има социјалних радника, а има нас довољно и свуда. Окупљаћемо се сваке године са циљем јачања и духовне афирмације наше професије социјалних радника. Идеја да Друштво започне да слави славу потекла је од Актива социјалних радника Центра за социјални рад у Крагујевцу, па је Управни одбор Друштва донео одлуку да се као слава Друштва одреди Свети Василије Острошки.

Зашто баш Свети Василије Острошки?

На иницијативу социјалних радника у Београду дана 12.маја 2005. године одржана је Скупштина Друштва на којој је донета одлука да се Друштво поново региструје и на тај начин обнови и реафирмише његов рад. Да ли је то било случајно? Нисмо имали дилему да је то било случајно, већ смо препознали да Друштво треба да има своју славу и да наша слава буде Свети Василије Острошки. Стојан Јовановић – Свети Василије међу људима није правио разлику, кажу за Светог Василија Чудотворца да је био лекар и отац и судија... Свети Василије Острошки је као и Свети Сава и то нимало случајно по узору на првог спрског пастира, оно духовно сунце кроз кога спаситељ милује овај род... А социјални рад је у дубокој традицији нашег друштва, имао сличну мисију као и Свети Васиљие Чудотворац, помоћ људима , милосрђе и веру да у сваком човеку пробуди доброту коју има. Време је показало да су основна опредељења при формирању Друштва остала да важе до данас, и да је Друштво социјалних радника оправдало очекивања својих оснивача и оних који су веровали у потребу његовог постојања.

Социјални радници Крагујевца

ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ МАГИСТАРСКЕ СТУДИЈЕ ИЗ ОБЛАСТИ МЕНАЏМЕНТА И СУПЕРВИЗИЈЕ У СОЦИЈАЛНОМ РАДУ

Почетком 2007. године, уз свестрану помоћ Шведске организације за међународну сарадњу (СИДА) отпочео је, а ове године се већ приводи крају, веома сложен и по импликацијама за развој социјалног рада у Босни и Херцеговини значајан пројекат оспособљавања стручњака који ће бити носиоци савременог развоја у складу са стандардима Европске Уније.

Иницијатори и аутори програма пошли су од чињенице да је мрежа институција за образовање дипломираних социјалних радника у БиХ већ довољно развијена (Сарајево, Бања Лука, Тузла, Мостар) али да недостаје одговарајући програм специјалистичких и магистарских студија како би се побољшао стандард институција социјалног рада које су све више оптерећене решавањем веома сложених материјално-финансијских али и других проблема људске егзистенције.

На основу елабората и Пројекта Шведске организације за међународну сарадњу под насловом **„оспособљавање носилаца активности у социјалном сектору за имплементацију националног плана реформе соицјалног сектора“** издвојене су две области које чине суштину последипломских магистарских студија а то су:

„**Менаџемент у социјалном раду“** и **„Супервизија у социјалном раду“**. Оба смера имају уједначен приступ организацији студија развијен по идејама „болоњског процеса“ као савременог европског тренда развоја и унапређивања универзитетске наставе. У оба студија су укључени студенти из целе Босне и Херцеговине, што је свакако велики искорак за „покривеност“ даље развоја социјалног рада у БиХ. Студенти су такође, различитих старосних генерација, што управо чини спој младости и искуства, спој новога и традиционалног, па се и једно и друго могу међусобно допуњавати. Последипломци су и из сличних, али и различитих тангентних професија, тако да долазе из струке социјалног рада, педагогије и дефектологије. Одређени број студената сарадник је невладиних организација.

Студије „Менаџмента у социјалном раду“ уписало је укупно 29 полазника, а студије „Супервизије у социјалном раду“ уписало је 30 њих. Носиоци пројекта и организатори последипломских студија су **Филозофски факултет** *(одсек за социјални рад – Бања Лука)***, Факултет политичких наука Сарајево** *(одсек за социјални рад)* **и Факултет**

друштвених наука *(одсек социјалног рада, Гетеборг, Шведска)*.

Основна идеја и циљеви

Циљ пројекта је јачање социјалног сектора у Босни и Херцеговини кроз развој и имплементацију одрживог образовања из супервизије и менаџмента у социјалном раду у области социјалне заштите. Идеја за ове последипломске студије магистарске студије је произашла из потребе професионалаца у пракси за континуираним стручним усавршавањем, као и унапређењем социјалног рада на универзитетима у БиХ.

То у ствари показује повезаност науке и праксе јер економске, политичке и социјалне промене стварају различите потребе у друштвеној заједници, што намеће различите захтеве социјалним службама.

Сврха трансформације социјалног сектора је утицај на политичке промене у друштву чији су предуслови промене начина рада и става према клијенту у социјалном сектору.

Социјални радници и менаџери имају важну улогу у успостављању нове социјалне стратегије у сектору социјалне заштите. Директори и шефови у сектору социјалне заштите су одговорни за организацију, развој и гаранцију квалитета услуга које пружају клијентима, те је један број њих такође обухваћен последипломске студије.

Опште компетенције и организација студија

На основу потребе развоја бољих компетенција, знања, вештина и способности, циљ образовања јесте да студенте супервизије и менаџмента у социјалном раду, путем образовног процеса, доведе до тога да поседују одређене компетенције, знања, вештине и способности. Компетенције су динамична комбинација знања и његове примене, ставова и одговорности, који исказује исходе учења образовног програма.

У савременој литератури говори се о две врсте компетенција – општим или генеричким и стручним. Креирање наставних планова и програма за „Супервизију у социјалном раду“ и „Менаџмент у социјалном раду“ вршено је на основу општих и стручних компетенција које стичу и развијају студенти поменутих професија.

Опште компетенције требало би да поседују сви студенти који заврше последипломске магистарске студије „Супервизије у социјалном раду“ и „Менаџмента у социјалном раду“, без обзира на њихове смерове, као нпр. *примена знања у пракси, способност анализе и синтезе, способност планирања и организовања, решавања проблема, усмена и писмена комуникација на матерњем језику* и сл. Поред општих постоје и стручне компетенције које се идентификују за сваке студије посебно.

Организација студија одређена је Уговором који су потписали универзитети из Бања Луке, Сарајева и Гетеборга. Уговором се посебно наглашава да је циљ студија стицање теоретских знања и развијање вештина и способности критичког мишљења и вредновања, те самосталности у обављању професионалних задатака и изради научног рада.

У оквиру тога утврђено је да студије представљају заједнички рад на усавршавању стручњака и повећање професионалне компетенције кадрова у социјалном сектору БиХ. Уговор има, такође, за циљ повезивање факултета који се баве студијама из области социјалног рада, што ће допринети и свеукупном развоју и усавршавању

високог образовања у Босни и Херцеговини.

Организација студија разрађена је тако да постоје два релативно самостална студија која раде на уједначеној концепцији. У извођењу студија повремено се организује наставни процес заједнички на оба смера.

Систем бодовања и оцењивања исхода учења

За утврђивање исхода учења на последипломским студијама „Супервизија у социјалном раду“ и „Менаџмент у социјалном раду“ разрађен је посебан систем. Тај систем заснован је на континуираном праћењу, вредновању и евалуацији ангажованости студената у оквиру сваког под-модула и модула. За све облике ангажованости и остварене исходе у наставном процесу утврђене су компоненте са прецизним критеријумима који се исказују системом бодова. Праћење ангажованости студената и евалуација исхода учења проводи се на под-модулима и модулима.

Самостални рад на упознавању теорије и праксе (0-15 бодова)

Ангажованост и исходи учења на овој компоненти процењују се на три нивоа:

a) дескриптивно (описно) репродуковање теоријских садржаја (5 бодова)
b) дескриптивно репродуковање теоријских садржаја са навођењем примера из праксе (10 бодова)
c) критичка анализа теорије и праксе и њихове повезаности (15 бодова)

Индивидуално ангажовање на извршењу групних функција (0-20 бодова)

Индивидуално ангажовање на остваривању три функције у групи (вођа групе, посматрач у групи и записничар) процењује се на два нивоа. Ове функције су обавезне за све студенте. Сваки студент мора у току студија проћи четири пута кроз сваку од улога (четири пута вођа групе, четири пута записничар, четири пута посматрач), Студенти се кроз улоге ротирају, а у оквиру сваког од подмодула студент мора имати једну од улога.

Мониторинг и евалуација пројекта и студија

Мониторинг и евалуација су веома важни сегменти у току постдипломских студија. Током студија вршена је интерна и екстерна евалуација. Такав приступ првенствено има за циљ да помогне квалитетној реализацији пројекта и развију студија. Мониторинг и евалуација такође помажу да се сазна мишљење студената, професора и стручних сарадника, како би се на бази тих сазнања могле направити промене које ће унапредити студије.

Постоје четири облика интерне евалуације:

1. Евалуација која се врши након сваког завршеног предавања у под-модулу. Ова евалуација се врши у тзв. *„рефлектујућим групама“*;
2. Евалуација која се врши након свих активитета у под модулу и након испита из тог под-модула. Ова евалуација се врши у *„рефлектујућим групама“*;.
3. Индивидуална евалуација након сваког семестра која обухвата

све под-модуле током семестра;
4. Пројектни тим сваког семестра врши евалуацију студија у фокус групама и анкетирањем студената;

Упитници за евалуацију попуњавају се индивидуално или групно. Интерну евалуацију организује лидер пројекта и шефови студија.

Завршетак студија и презентација резултата

Према подацима администрације последипломских магистарских студија до јуна 2009. године је 7 кандидата припремило своје радове и они се сада налазе у фази оцена чланова Комисије и припреме за одбрану.

Први магистарски рад одбрањен је 23. маја 2009. године. Кандидаткиња Мира Ћућ, директорка Центра за социјални рад Требиње, успешно је одбранила свој рад под називом „*Улога менаџмента у функционисању система социјалне заштите на нивоу локалних заједница Босне и Херцеговине*“. Током септембра и октобра месеца 2009. г. биће припремљени за одбрану и други радови.

Због великог значаја наведених студија за развој социјалог рада у Босни и Херцеговини почетком октобра 2009. г. у Неуму ће бити организована међународна конференција на којој ће бити презентовани резултати најбољих магистарских радова у бити утврђена политика и смернице даљег развоја ове веома значајне делатности у Босни и Херцеговини.

И.В.

40 ГОДИНА ДОМА ЗА ДЕЦУ И ОМЛАДИНУ ОМЕТЕНУ У РАЗВОЈУ СРЕМЧИЦА

Давне 1965.године Републичка скупштина СР Србије је донела одлуку о оснивању Специјалног завода у Сремчици, која је проистекла из потребе за рехабилитацијом ментално заостале деце и омладине.

Од доношења одлуке о оснивању па до почетка изградње завода извршене су неопходне припреме као што су: обезбеђење локације, експропријација земљишта, доношење свих других одлука и решења о изградњи, постављање директора установе у оснивању и др.

Непуне две године касније, на благо заталасаним косама некадашњег живописног села Сремчица, ту где почиње београдски део Шумадије, почела је у пролеће 1967. године изградња Специјалног Завода. Изградња првих наменски пројектованих објеката у СР Србији за смештај и рад на нези, здравственој заштити, васпитању, образовању и радном ангажовању и оспособљавању умерено и теже ментално заостале деце и омладине трајала је од пролећа 1967. до лета 1969. године.

Установа је почела са радом и пријемом првих корисника 16.08.1969. године, а свечано и званично отварање било је 02.10.1969. године, и овај дан се свих протеклих година славио као Дан установе.

Оснивачку функцију над установом сада врши Министарство рада и социјалне политике Републике Србије.

1993. године Одлуком Владе Републике Србије Завод је преименован у „Дом за децу и омладину ометену у менталном развоју“.

...почело се скромно... Око осамдесеторо деце на стационарном смештају и двадесетак на дневном боравку, да би број деце растао из године у годину. 1993.године имали смо 300 корисника и то 240 на Стационарном смештају и 60 на дневном боравку. Нажалост, две године након тога „угашена“ је група дневног боравка због проблема везаних за превоз корисника.

Одлуком о мрежи установа, Службени гласник бр.51/08, дом је променио име у «Дом за децу и омалдину ометену у развоју» с тим што смештајни капацитет остаје исти али се додаје још једна категорија ометености – тешка ометеност. Према овој одлуци наш Дом је данас установа социјалне заштите, са предвиђеним смештајним капацитетом – 300 корисника степена умерене, теже и тешке менталне ометености узраста изнад 10 година са основном оријентацијом –збрињавање деце и омладине ометене у развоју.

У установи бораве 304 корисника умерено и теже ментално ометених. Корисници су обухваћени хабилитационо-рехабилитационим програмима у складу са детектованим потенцијалом за развој.

У протеклом периоду Дом у Сремчици водили су одговорни, стручни и способни директори. Није их било много за ових 40 година...

Желимо да подсетимо да Дом убрзано хрли ка свом јубилеју – 40. рођендану па у вези са тим обавештавамо стручну јавност да у част овог за нас значајног тренутка припремамо свечани број домских новина „ Искра“, монографију и стручни скуп под називом „Улога дефектолога у реформисаном систему социјалне заштите“.

Прво обавештење о одржавању ОСМОГ НАЦИОНАЛНОГ ГЕРОНТОЛОШКОГ КОНГРЕСА *ЗА ЕВРОПСКЕ СТАНДАРДЕ СОЦИЈАЛНЕ СИГУРНОСТИ И КВАЛИТЕТА ЖИВОТА У СТАРОСТИ*

– мај 2010. год. –

Програмом Конгреса биће предвиђена презентација стручних саопштења и постера из области демографије, социологије, медицине, биологије, психологије, социјалног рада, социјалне заштите, социјалне политике, права, економије, педагогије, филозофије, религије, културе, физичке културе, архитектуре, урбанизма, стамбене проблематике, заштите потрошача и других научних и стручних дисциплина, укључујући и волонтерске хуманитарне делатности.

Намера је и жеља организатора Конгреса да се, у уводним и стручним саопштењима (и постерима), посебан акценат стави на предлагању мера и решења, која ће нашу домаћу праксу и достигнућа приближити стандардима земаља Европске Уније, у погледу социјалне сигурности и квалитета живота у старости, укључујући и унапређивање физичког и психичкогздравља остарелих особа и њиховог положаја у систему одлучивања, у локалној и глобалној друштвеној заједници, када се ради о питањима од значаја за њихову социјалну сигурност и квалитет живота у старости.

Током маја 2009. г. биће упућен позив за пријављивање стручних саопштења и постера, која се намеравају презентирати на Конгресу. Том приликом ће бити назначене и пропозиције за учешће на Конгресу, као и за израду стручних саопштења (и постера) и пропозиције и рокови за њихово подношење.

Ближе информације о месту и датуму одржавања Конгреса следе током маја 2009. год.

У Београду, новембра 2008. Геронтолошко друштво Србије

Београд, Крфска 7;
тел.:011-2415-734;
gdskrfska7@yubc.net

др Валтер Лоренц

ПРОФЕСИОНАЛНИ РАД У ЕВРОПИ – ПРИКАЗ ЈЕДНЕ РАЗНОВРСНЕ ПРАКСЕ

Социјални рад у већини европских земаља карактерише висок степен неизвесности и несигурности. Ово је још увек случајна почетку 21. века чак и у оним земљама где ова професијапостоји уназад више од једног вијека. Повећане активности унутар европских контаката и размјене, како на академском такои на практичарском нивоу, противречности до којих се дошло илакоћа са којом су оне превазиђене, помогле су да се потврдикако не постоји апсолутни модел статуса ове професије као истепена њене професионализације. Друштвене професије појављују се као дубоко историјски ентитети који не прате универзалнулогику или принцип. То значи да, једноставно, не постоји универ-лан стандард који би могао да послужи као јединствен узор зацелу Европу, такав стандард који би могао бити прихваћен уземљама које су у процесу (поновног) установљавања обра-зовања и праксе у области социјалног рада.

Ово професионално поље је издељено дуж много различитих праваца и критерума што чини тешким распознавање граница заједничког идентитета. Постоје разлике у називима за одређену професионалну групу, чак и изван разматрања проблема превођења. Да ли појам „социјални рад“ покрива и „рад у заједници“ или је ово засебна професија, као и рад са младима или „анимација“? Јесу ли социјални педагози „прави“ социјални радници или су они пак „прерушени наставници“, боље познати као „едукатори“ (и често називани „специјалним едукаторима“)? И да ли се рад социјалних радника заиста може одвојити од оног којим се баве саветници, терапеути, медицинске сестре које раде у заједници, радни терапеути, специјалисти за рехабилитацију, урбанисти, итд.

Јединство у различитости – историјска посматрања

Историја социјалног рада богата је покушајима давања овој професији недвосмисленијег и универзалније преносивог идентитета, углавном кроз следеће структуре: уврштавање обучавања у неку одређену академску дисциплину и давање научне оријентације обучавању, био је један од покушаја да се помогне овој професији да се издигне изнад традиционалне зависности од од локалних и националних културних обичаја и

друштвено-политичких система. Али, овај покушај је претрпео неуспех упркос истицању значаја неутралности и научне непристрасности, често директно позајмљиване из медицинске професије и изражаване преко појмова „дијагнозе“ и „интервенције“.

Овај покушај је пропао зато што постоји тако много академских дијалога, који задиру у праксу социјалног рада, и зато што исти облик праксе може бити сагледан из много различитих теоретских перспектива. Али, пропао је такође и због тога што су пракса, а са њом и струковне историјске и политичке структуре, превазишле изграђени теоретски оквир.

Теорија увек помало касни да да би била преводница у дефинисању карактера социјалних занимања. Она настоји да разјаси и озакони оно што већ постоји, али развој разних облика праксе ретко кад чека на идеје које настају у академском свету,

Један други покушај био је да се, као и код других професија, успоставље критеријума за улазак у професију у виду квалификација и у виду разграничавања са другим професијама. Међутим, законодавство је, у већини земаља, било споро да би на одговарајући начин реаговало, тако да многе функције социјалног н нису биле регулисане, као што законом нису била заштићена многа права социјалног рада. Изгледа да је екстремно учинити социјални рад „ексклузивним“, а за ово, можда, има ваљаних разлога.

Следећи покушај био је оснивање међународних организација које би представљале професију социјалног рада, који је ухватио маха посебно у двадесетим годинама двадесетог века. Овај рани интернационализам успротивио се растућем национализму и сепаратизму који су карактерисали националне политике у периоду након Првог светског рата. То је био и одговарајући покушај смањења утицаја националних политика на правац у коме је социјални рад требало дефинисати и у ком је развио своју методологију. Уколико би социјални рад могао да развије међународни дијалог, био би мање зависган од националних социјалних политика за чије су „помоћнике“ социјалне раднике често сматрали. Али, упркос свим овим херојским напорима „пионира“ социјалног рада, између којих су жене Елис Саламон и Џејн Адамс, биле водеће фигуре, међународна удружења увек су чинила само делић у постојећој целини. Видно јачање јединства овог подручја рада после Другог светског рата, било је, вероватно, поседица доминације одређеног облика социјалног рада. насталог у САД као плод различитих утицаја који су долазили из Европе преко избеглица и емиграната, представљајући различите делатности социјалних професија. Иако у почетку широко прихђен, овакав модел „рада на случају“ (case work) ускоро се показао као крња и културолошки-обојена верзија социјалног рада чији је „универзализам“ имао много везе са хегемонистичким тежњама САД током Хладног рата. Са 70-тим годинама 20. века, разлике у турним и епистемолошким традицијама почеле су да се испољавају са новим жаром, у многим земљама као облик отпора наметању једног одређеног модела и његове немогућности да сагледа културне и друге разлике у идентитету.

Различитост као непрестани изазов

Историја социјалног рада, посебно у европском контексту, може се, према томе, посматрати као таква коју карактеришу два истовремена али супротна покрета: постоји, и то дужи временски период, тренд уједначавања, чак

универзализације, који чини могућим то да би све кроз историју нарасле разлике могле, једног дана, постати излишне; насупрот овоме, постоји, такође непрекидно, покрет диференцијације и уношења различитости које врше притисак на професију да што дубље зађе у историјску и политичку реалност одређене земље, одређене корисничке групе, односно одређене културе. Могло би се истакнути, да су ова прилична контрадикторност и неразрешено стање ствари много допринели слабости професије кад је у питању њен јавни имиџ, њен правни и политички статус, академска крутост њених дијалога, као и њено професионално самопоуздање. Упркос, у неким случајевима изузетном, бројчаном расту професионалаца, а посебно у последњих 30 година, и поред општег уважавања од стране јавности (иако ни у којем случају и од стране штампе и политичара), постати социјалним радником није нешто престижно. То чак није нешто недвосмислено, нешто што „обични грађани“ могу јасно и једноставно схватити, и нема дилеме да њихово схватање ове професије пати од бројних грешака.

Ипак, желим да истакнем, радије него да овакво стање ствари узмем као лош знак да је ова професија оманула у својој мисији, да је социјални рад стекао извесне предности остајући у тој мери отворена професија, тако да увек може бити дефинисан у зависности од конкретних околности у којима се практикује. Појам „социјално“ је увек простор у коме се јављају неодређености, које бивају продис-кутоване, из чега се издвоји доминантан дијалог само зато да би поново био подривен. „Социјално“ је простор за који је социјални рад увек морао преговарати, без обзира на то у којој мери се желео клонити овог опасног и несигурног раскршћа супротстављених снага, као и ватрене линије јавне критике. Али, нема сигурног места за професију која има „социјално“ као свој мандат, за разлику од, на примјер, саветовања и бављења терапијом, код којих ове силе могу бити елиминисане или барем игнорисане у много већој мери. Социјални рад може одредити, и по могућности испунити, своју друштвену улогу једино уколико задржи оволики степен отворености, уколико може да поднесе неизвесност и неодређеност, са свим ризицима које ово укључује.

Управо њена парадигматска отвореност даје овој професији прилику да се ухвати у коштац са веома специфичним (и стално променљивим) историјским и политичким контекстима, а да истовремено стреми ка извесном степену универзалности, научне поузданости, професионалне аутономије и моралне одговорности.

Дати преглед европског социјалног рада без освртања на, углавном, нерешене проблеме око социјалног рада у вези са његовим местом у институцијама за обучавање и у друштву уопште, а уместо тога представити слику јединства, или барем једнодимензионалности, стабилне обједињености, значило би промашити централно обележје ове професије. Делокруг и задатак социјалног рада, као и његов професионални формат, заједно са одговарајућим видом обучавања, морају увијек бити проналажени и дефинисани у односу на специфичне историјске и политичке прилике. Ово, наравно, не значи да је свака земља изумила, изоловано од других, своју сопствену верзију социјалног рада, нити да би оваква достигнућа требала да буду примењена данас, а не узевши при томе у обзир достигнућа других земаља. Напротив, увијек је било обележје ове професије да је развијана у међународном окружењу, али истовремено тежећи да буде и веома специфична у складу са националним приликама. Преко повезаности са специфичним

историјским и политичким приликама, али не допуштајући да буде потпуно њима дефинисан, социјални рад не представља професионалну позицију „све се може“ која је, идиосинкратска, једино одговорна самој себи. Он мора више критички да прати развој сопствених критеријума подесности, делотворности и одговорности, и то посредством међународног дијалога.

Димензије различитости у социјалном раду

„Отвореност“ професионалног модела социјалног рада, за који бих желео да се заузмем, у вези је са неким веома специфичним опцијама. Успех овако специфичног модела социјалног рада, а посебно модела професионалне праксе у социјалном раду, повезан је са степеном у ком је он способан да кроз преговорање, радије него одлучивањем, превладава низ напетости, конфликата и супротности, садржаних у овим опцијама, од којих бих желео да илуструјем следеће кључне показатеље:

Између приватног и политичког

Социјални рад мора да преговара између политичког погледа на социјалну заштиту, чије су активности начелно везане за државу, и оног који социјалну заштиту разматра као нешто што се, пре свега, тиче појединаца. Чак и тамо где је социјални рад као професија настао из добротворних активности цивилног друштва, оне су увек биле више од само спонтаних манифестација „доброчинства“. Оне су биле политичке онолико колико су биле усклађене са одређеним типом или моделом друштва, и стога су увек биле више од личних трансакција. Социјални радници су преузимали и, најзад, отворено тражили друштвени мандат од друштва у целини, и у овом смислу, о њиховом мандату може да преговара и да га учини легитимним, само држава. Као резултат, имамо то да ни у једној европској земљи социјални рад није професија која је у потпуности у надлежности цивилног друштва, формирана слободно од стране индивидуалних корисника услуга на начин на који су, као потпуно приватне делатности, формиране саветодавне и терапеутске службе у неким земљама.

Социјални рад није у потпуности ни део државне бирократије, у смислу да би социјални радници обављали свој посао као владини службеници, интервенишући искључиво у оквирима круто изаконски одређених параметара. Овако блиска сарадња са државом укинула би нијансе преговарачког мандата који је суштински део ове професије. Разматрања која су у току у вези са местом социјалног рада на скали од потпуно јавне до потпуно приватне делатности су неотуђиви део самог социјалног рада, као и одговорност, која не може бити додељена другим установама и делатницима, били они политичари, професори или интересне групе. Социјални рад мора сам одредити своје место на овој скали, очигледно у оквиру преовлађујућих политичких и културних ограничења.

Ово нужно не значи да све законом прописане функције морају да обављају само законом прописане агенције. Разумљиво је, а то и јесте случај у земљама као што су Немачка или Холандија, да оне могу бити додељене невладиним агенцијама које онда д према прецизним законским одредбама, нпр. у области дечије заштите. Разлози због којих законом прописане услуге у области социјал-

ног рада понекад пружају углавном државне агенције, а понекад невладине агенције, леже у различитим варијантама „режима социјалне заштите“ развијених у Европи, и могу бити схваћени једино наспрам онога што лежи у позадини анализа фундаменталних аспеката политичке културе одређене земље. Сваки режим подразумева и различиту верзију грађанства, различиту врсту односа између грађана и државе, а то је управо однос за који социјални рад начелно има мандат да га артикулише (и, где је то неопходно, поново размотри). Недавно је од стране аналитичара социјалне политике предложено неколико „типологија режима“ (Еспинг-Андерсен, 1990. и Либфрид 1992. године). Без амбиције да улазим дубље у различитости које постоје између њихових гледишта, могло би бити корисно да се скрене пажња на следеће три фундаменталне могућности изграђивања служби социјалне заштите, а уз то и дефинисања карактера друштвене солидарности у одређеној земљи.

Постоји група земаља где је држава традиционално ангажована на пружању великог броја услуга (тзв. социјал-демократски или „скандинавски модел“), и где невладине организације играју малу и допунску, често пионирску и иноваторску, улогу. У овим земљама је незамисливо да би било која друга агенција осим државне могла интервенисати нпр. у ситуацији у којој постоји ризик да дете буде повређено у сопственој породици. У овом случају се мисли да једино држава може да пружи потпуну услугу која делује једино у интересу детета, а одатле и у интересу друштва које жели да види децу заштићену без обзира у којој мери се у том случају (не) уважава нечија приватност. Држава је та која обезбеђује друштвену солидарност, што предметима социјалног рада даје више карактер права којима располажу корисници, радије него карактер незаслужених услуга или добротворних обавеза. У тим земљама, социјални радници као државни службеници, у начелу, опслужују цело становништво, а не само угрожене групе или друге маргиналне групе, и свако полаже право на њихове услуге.

Други модел потиче из земаља где је држава експлицитно обавезна да ове функције додели агенцијама које делују у цивилном друштву (тзв. конзервативни или „корпоративни мод ел“) најближе повезан са социјалном политиком коју је подставио Бизмарк у Другом немачком царству). За корпоративне земље, као што су Аустрија, Немачка и Холандија, доминантна улога државе је у пружању услуга, биле оне образовне, здравствене или социјалне, и увек има призвук диктатуре. Држави се могу поверити тако важне ствари као што је нпр. социјална заштита деце и породице, јер она не може (и не сме) одражавати посебне вредносне позиције око којих се формирају интересне групе у цивилном друштву. Овакву одговорност боље је поверити полу-приватним организацијама, које немају других интереса до служења хуманости, и које остају изван политичких игара око идеологија и позиција моћи, чиме се, начелно, бави држава. Социјални рад се, у овом случају, сматра посебно осјетљивим подручјем супротст-ављених вредности, нпр. када је реч о породичним вриједностима или културном идентитету. Клијенти социјалних служби требало би да могу да очекују да ови односи буду део „вредносних заједница“ којима они желе да припадају, било да је ријеч о религиозним или секуларним заједницама. Корпоративни модел је усавршио принцип „помоћне улоге“, сада поново избија у први план у европским интеграцијама компромис између националних и заједничких европских интереса. Овај модел промовише став да тамо где

поменуте функције могу бити, на одговарајући начин, обављане од стране јединица“ (као што су провинцијске или регионалне владе, локалне власти, невладине организације, суседства, иницијативе самопомоћи или саме породице), веће јединице се морају уздржати од преузимања тих функција и уместо тога омогућити тим мањим заједницама да их обављају.

Модел чије је место негде између два претходна је „резидуални режим социјалне заштите“ (лат.ресидуум=преосталидео,остатак), чији је главни представник Велика Британија. Уовом моделу, приватност у контексту либералног схватања за-штите, насупрот било каквог уплитања државе, је такође високовреднована, али остаје право (или одговорност) средњих класа,које се у том смислу подстичу, да саме стварају приватна сред-ства ради задовољења социјалних потреба које се тичу стам-беног питања, образовања, здравства, обезбеђења средставапотребних у случају болести или у старости. Социјалне службе усмислу „хитних служби“, које нису покривене поменутим начини-ма, не би, према томе, требале имати никакве директне везе сањима, већ се оне обезбеђују државним средствима социјалнезаштите која чине сигурносну мрежу за оне који су, из било когразлога, неспособни да обезбеде поменута средства. У овим земљама социјална политика је уско повезана са државним службама и друштвеним функцијама контроле, али не као је-дна универзална служба. На социјални рад се гледа као на службукоја је призната и која је нужно под утицајем државе када јереч о животима људи који су се некако нашли изван друштвених норми и вредности самосталног и цењеног стила живота.

Социјални рад неизбежно тежи да буде упетљан у ове штетне политичке тенденције. Ова професија дугује своје постојање, и изнад свега свој успех широм Европе, чињеници да је била способна да се прилагоди унутар свих ових режима и то са значајним успехом. Када социјални радници из трећег, резидуалног, модела, карактеристичног за либералну политичку традицију, претрпе највише јавних критика и политичких противљења, то није одраз недостатка професионализма, већ њиховог положаја у оваквим аранжманима социјалне заштите који, готово сигурно, воде у сукоб. Насупрот томе, социјални радници у скандинавском моделу могу да рачунају на много јачу јавну и политичку подршку, док професија социјалног рада у корпоративним земљама, упркос њиховој унутрашњој разједињености, настоји да умакне нападима јавности у борби око усмерења служби социјалног рада, пошто су оне „заклоњене“ иза широког спектра различитих организација и удружења. Али, иако ови социјално-политички услови уобличавају највећи део дневне праксе социјалног рада, социјални радници су недовољно узели у обзир контекст социјалне политике у оквиру којег делују, и нису успели да развију практичне импликације из овакве једне анализе. Они, у највећем броју земаља спроводе праксу као да је социјално-политички контекст нешто једноставно дато такво какво јесте, као нешто загарантовано зашта не постоје никакве делотворне алтернативе.

Али, ове претпоставке око преовлађујућег консензуса о социјалној заштити не могу се више узимати здраво за готово, социјални радници широм Европе постају свесни брзих промена које се дешавају унутар њихових режима социјалне заштите, потреса у самим темељима друштава у којима постоји социјална заштита, а који излазе изван граница једне земље. Оједном, усвојени принципи њихових политичких култура, и консензус који је превладао након реконструкције

друштава после II светског рата, бивају уздрмани новим политичким иницијативама, које поново обликују улогу државе у самим фундаменталним аспектима. Нео-либерална критика државе, и њене растуће моћи, утицала је на програме читавог спектра постојећих политичких партија. То је одговорност за социјалну заштиту пресудно удаљило од државе, и такође од невладиних организација које су имале удобан аранжман са државом око управљања функцијама у име друтва у целини. Приватизација, увођење тржишта и менаџерства постављају сцену новог пејсажа социјалне заштите, стварајући неизвесности за професију социјалног рада која никада није била сасвим уређена у системима који су раније преовладавали.

Али, заједно са организационим променама долази такође и до промена у самом идентитету социјалног рада. Од социјалног рада се очекује да непосредније одговори на потребе корисника социјалних услуга. Такође се очекује да пруже максималну подршку уз минимална средства, уз стални надзор како би се утврдило да ли је било „расипања“ јавног новца. Поставља се питање да ли службе социјалне заштите могу бити организоване, вођене и финансиране као комерцијална предузећа или овакав приступ нарушава суштинске принципе на којима почива социјални рад?

Све ове промене наговештавају фундаментално преиспитивање места солидарности у друштву. Раније је било узимано „здраво за готово“ да држава треба да има известан степен социјалне одговорности, без обзира који од система социјалне заштите је развијен. Оваква посредна или непосредна одговорност није доприносила само интеграцији националне државе, ентитета сачињеног од спектра различитих групација и чија је интеграција увек била угрожавана социјалним поделама и социјалним немирима, већ је давала легитимитет моћи коју је држава преузела над својим грађанима. Заштитничкој држави дозвољено је да буде јака држава и легитимна држава, а брига за државу морала је бити фино подешавана од стране социјалних радника који су „опипавали пулс“ изворима немира у друштву. Али сада, када се улога националне државе мења у својим суштинским поставкама, њена потреба за стабилношћу друштва није више тако очигледна. Све је заступљенији поглед да је држава у облику националне државе можда прегломазна за доношење брзих одлука које се тичу свакодневног живота грађана, а преслаба за стварне опасности које потичу од глобалних и универзалних сила као што су рат, затим еколошке, природне и климатске опасности, утицај међународног пословања, ширење болести, међународне криминалистичке организације. Колико год оваква политичка разматрања била далеко од дневних брига социјалних радника, требало би да постане јасно да их социјални радници не могу игнорисати, јер ће у противном видети како се њихове функције и улога миењају без њиховог учешћа.

Између професионалног елитизма и друштвених покрета

У вези са овом напетошћу која влада између јавне и приватне улоге је, у првом реду, нејасноћа да ли социјални рад може да захтева статус „праве професије“, када му је дато тако много функција које се граниче са онима које обављају волонтери. Ово би могло да се одбаци као проблем који се јавља једино у почетним степенима професионализације, док се социјални рад још није „потпуно еманциповао“ из пред-професионалног статуса, и када

приступ професионалним и квалификационим критеријима уопште није био регулисан. Али, у прошлим деценијама појавио се нови изазов у облику друштвених покрета који доводе у питање моћ и привилеговани положај традиционалних професија уопште. Нарочито покрети самопомоћи говоре против ових академских и формалних квалификација које су произвеле професионалце који су сувише далеко од потреба људи чијим интересима треба да служе. Они се, уместо тога, залажу за форму квалитативне контроле која придаје исту, ако не и већу, важност животном искуству, личним квалитетима и| привржености корисницима услуга. Пораст ових покрета широм света у последњим деценијама био је изванредан, а њихови лобији снага са којом се мора рачунати. Све професије морају поново испитати своје начине деловања и узети поменуте изазове веома озбиљно.

Постоје два фундаментална аспекта традиционалног концепта професије. „Доброћудни“ аспект је онај који заступа група високо обучених практичара који своје знање и вештину несебично стављају на располагање онима којима „служе“. Привилегије које ова група може да ужива су, из овог угла гледане само мала компензација за високе моралне принципе на којима почива њихов рад за који су друге материјалне награде сами симболична надокнада. „Мање доброћудан“ поглед је онај који имају удружења са сопственим интересом, удружења чији чланови инвестирају у специјализоване вештине, и који желе да освоје монопол моћи у свом пољу, а онда пажљиво контролишу приступ конкуренције у циљу очувања сопствене доминантне позиције. У светлу многих скандала у „устоличеним“ професијама „несебични“ идеал професионализма данас звучи шупље и недостижно а стручност и компетенција су тражени више него икад у друштву још свеснијем постојећих ризика и њихове превенције.

Не мислим да се социјални рад икад приближио било ком од ова два различита схватања професионализма, а ово је такође његова предност. Постоји увијек нешто „овоземаљско“ у вези са скупом вештина које карактеришу социјални рад, нешто нетехничко и несофистицирано. „Обична“ појава социјалних радника увек чини да изгледају тако не-ексклузивно, као да би било ко могао да ради оно чиме се они баве – суседи, пријатељи, чланови породица. Ми знамо да то није тако, да суштина актуелних вештина у социјалном раду није у заслепљивању и запањивању њиховом бриљантношћу, већ у стварању „експертске стране“ у интервенцијама које се чине узгредним, у способности да се клијенти оставе у уверењу како су социјални радници учинили понешто, а да су они, клијенти, одрадили главни део посла. Овакав карактер вештина непрестано изазива неразумијевање и критике. У земљи као што је Уједињено Краљевство, обучавање за социјални рад у 90-им годинама 20. века , постало је „усмерено ка комепетенцијама“ тако да сви студенти морају да покажу како су способни да делују у читавом низу предвиђених интервенција. Док ово може бити важан аспект „квалитативне контроле“ и упозоравања социјалних радника како њихове активности треба да буду мерене у односу на неки реперни критеријум, овај процес може учинити вештине социјалног рада још тривијалнијим.

Граница према необученим волонтерима у социјалном раду је стално отворена, тако да ова професија никако не би могла да тражи висок степен ексклузивности. Под постојећим околностима чини се најприхватљивијим да се ова граница не затвара, већ да се пажљиво обликује и разматра, и то према интересима корисника услуга

социјалних служби. Ова отвореност је пречесто производ веома различитих политичких програма и политике, смишљене да би ограничила моћ професије социјалног рада (са циљем да социјалне раднике учини послушнијим, или, често, да једноставно задржи њихове плате на ниском нивоу). Али, све док су на опрезу због ових манипулација, социјални радници могу дати односу између волонтера и професионалаца нови израз у светлу критике покренуте од стране друштвених покрета. Њихови захтеви за не-ексклузивном употребом знања и вештина истичу разлике у погледу моћи, које су настале у систему обучавања и формалних квалификација, и релативишу важност факултетског образовања и професионалних сертификата. Лично искуство, постојање нечег заједничког са људима који живе са социјалним потешкоћама и конфликтима, и способност да се остане близак њиховим интересима, су подједнако важан критеријум. С друге стране, од обучавања би могло бити прецизно тражено да се оваква лична искуства и квалитети користе у оквиру дозвољених граница. Расправа о знању и стручности насупрот личним квалитетима лежи у самом средишту савремених метода. Академски модели компетенције су предуго игнорисали питања личног идентитета и третирали људе из универзалне перспективе људских потреба и психолошког понашања. Овај универзализам се данас показује као облик колонијализма, али то више не чине само неки друштвени покрети, као што је женски покрет или покрет за цивилна права. Не баш тако мирна историја социјалног рада и његових метода, даје овој професији обиман материјал за размишљање о свим поменутим питањима и дилемама.

Ово су сложени процеси, посебно онда када се укрштају са политичким програмима. И да поновим, решавање дилема које настају из професионализације социјалног рада, не могу бити ствар једнообразних међународних стандарда. То, да ли ће земља установити самостално професионално тело за акредитацију, препустити квалитативну контролу држави или препустити корисницима да сами одлуче коме ће поклонити своје поверење, можда и није тако важно. Најважније је то, да сваки систем професионализације штити клијенте и даје им директно право гласа кад је ријеч о дефинисању квалитативних стандарда. Са ове стране гледано, решења за која ће се професија и друштво одлучити, могу бити веома зависна од околности и специфичности једне земље, али исто тако морају бити изложена и провери на нивоу међународне дебате.

Између академске аутономије и доминације других дисциплина

Социјални рад такође карактерише и трећа димензија неизвесности, која се често сматра потребном за пуно друштвено признање социјалног рада. Са академског гледишта, социјални рад није успео да развије јединствен академски дијалог, који би усмеравао све његове активности, и који би управљао степеном консензуса широм различитих земаља и културолошких регија. Упркос свим покушајима на проналажењу и дефинисању универзалног и међународног модела -дискурси теорија и метода социјалног рада све се више диференцирају и не постоји више ни један модел који би могао бити универзално прихваћен. Уз то, изгледа да је професија стално укључена у „свађе око међа“ са суседним дисциплинама, као што су психологија, социологија и педагогија, и тешко је предвидети да ли ће социјални

рад икада бити потпуно признат као посебна академска дисциплина.

Када погледамо широм Европе, прилично је запањујуће (а за неке посматраче и збуњујуће), колико различитих академских дисциплина може да „обухвати“ социјални рад (или како га већ називају у различитим земљама). Разлика која проузрокује, можда најчеће неспоразуме је она између социјалног рада и социјалне педагогије. Истина је, у ствари, да у земљама енглеског одручја (и земљама које су биле под јаким утицајем енглеског образовања у области социјалног рада), право разумевање појма педагогије никада није постигнуто, педагози се сматрају наставницима који раде на ваншколским пројектима, иако њихове активности могу бити идентичне онима којима се баве (неки) социјални радници, они се некако сматрају припадницима различитих професија, и онима који су прекорачили зацртане границе. Ове свађе се разбуктавају и у земљама у којима оба система обучавања коегзистирају. Оно што се на површини појављује као академска контроверза, често има јаку политичку позадину, и што се тиче статуса, толико и у платама, поредећи различите дисциплине. У Италији, нпр. обучавање за социјални рад је редовно увршћено у ред „образовних наука“ – барем службено, док неслужбено, многе раније неуниверзитетске школе социјалног рада настављају да обучавају своје ученике, за које многи послодавци даље сматрају да су боље обучени за практични рад него што ће то универзитет икада моћи да достигне. Уз то, постоји много, мање очигледних раскорака у „академском уоквиривању“ социјалног рада, као што је социјални рад као примењена друштвена наука, који делује, начелно, из социолошке перспективе на социјалне потребе, и социјални рад као примиењена психологија, сматрајући недостатке у људском понашању главним извором социјалних проблема. Наравно, готово је опште прихваћено, да социјални радници треба да имају и социолошки и психолошки приступ проблему, али ако овај „прагматизам“ треба да придобије службено признање од свих академских дисциплина, то може оједном да „разводни“ статус и истраживачку основу ове дисциплине, као нечега што нема чврсто академско утемељење.

Све поменуте нејасноће повећавају рањивост професије и стварају утисак да је она била присвајана и одбацивана од различитих дисциплина, само да би на крају завршила без сопствене дисциплине. Чини се да је инфериорност коју су искусили практичари, репродукована и на академском нивоу, а обе ове инфериорности би могле да имају негативан утицај једна на другу. И најзад, које би то биле предности социјалног рада установљеног као „чиста“ и ексклузивна дисциплина, везаног за један образац теорије и истраживања, а када би се искључили сви остали елементи из којих је развој професије извукао несумњиво глобалну корист? Постоји заиста простор за примарно истраживање, за изграђивање модела и теоретску апстракцију академских дијалога, а практична оријентација социјалног рада никада не би требала да послужи као изговор за немарно и несистематично коришћење теорије и недовољно строг приступ истраживању. Међутим, социјални рад може много да допринесе оваквим академским настоја -њима (позитиван је знак да су многи академски тутори обучени психолози, социолози или чланови других социјалних дисциплина), и истовремено буде схваћен као вид критике оних дисциплина које не полажу превише на њихов социјални контекст. Социјални рад као професија заиста представља својеврстан интерфејс са друштвеном реалношћу која се припадницима других дисциплина

и професија приказује у знатно више „филтрираној“ и преструктурираној форми, делимично и због њихових чврших академских граница. Овај глас критике, ова позиција која у детаље зна шта једна „холистичка“ перспектива захтева од дисциплине која не зазире и не упрошћава како би наместила резултате посматрања тако да одговарају датим теоретским структурама, може дати виталан допринос развоју хуманих наука уопште.

Зато бих нагласио да се повезаност социјалног рада са већим бројем различитих академских позиција, такође може сматратипосебном предношћу за ову професију, све док се то схвата иузима критички и разборито. „Неодређеност“ социјалног рада као академске дисциплине држи живим ове аргументе за које се ваљаувек изнова изборити, јер су повезани са променама политичкихи социјалних услова. Ово практично значи, да би сарадња саразличитим професионалним областима и дисциплинама, требало дабуде једна од посебности социјалног рада, и да социјални рад, уствари, има великог удела у текућим обукама за друге професије.

Закључци

Не постоји ситуација у Европи у којој је социјални рад могао бити створен „ни из чега“, измишљен (или још горе – увезен). Функције које социјални радници извршавају у савременом друштву увијек су спорне, задиру у рад других професија, а свакако на рад „неформалних заштитника“ и волонтера. Увек има доказа за промашаје друштва и његових чланова, а социјални радници би могли чак да гаје жељу да себе учине сувишним једног дана. Социјални рад не може бити одвојен од политичких несугласица око различитих начина заштите друштвене солидарности, и заиста, он треба да буде присутан у оваквим расправама, без обзира клико јако било искушење да се одатле повуче и остави такве расправе само политичарима|. Суштина професионализације социјалног рада није у обиележавању посебне територије унутар које би могла да се подигне посебна, непробојна структура. Социјални рад радије задржава своје одговарајуће место и улогу на начин који га ангажује у оквиру постојећих структура, пракси, агенција, културних и политичких традиција, као и академских дијалога. Ипак, ово ангажовање (и свакако „уплитање“) уводи елемент дистанце, критичког разматрања структуре обучавања, одговорности и квалитативне контроле која мора бити успостављена. Не постоји ниједан појединачан универзалан модел социјалног рада који би могао бити преузет, али постоји све шири дијалог широм различитих земаља између социјалних радника, креатора социјалне политике и оних који обучавају, који артикулише групу заједничких интереса и визија. Управо у плуралитету ових мишљења треба тражити заједнички именитељ за ово поље деловања, упркос свим очигледним поделама. Стално ношење са унутрашњим разликама, трагање за истинским интеркултуралним приступом теоретисању и изградњи сопственог модела, је оно што социјални рад може данас да понуди као пример многим друштвеним задацима које захтевају инеркултурални приступ. Ова професија има добру позицију да развија и демонстрира вештине признавања мноштва различитих идентитета, задржавајући уз то универзалност вредности и интереса. Далеко важније од „постављања граница“, биле оне професионалне или политичке, је уобличавање различитости унутар граница које се, у Европи данас, више

него икад раније, појављују само као историјско наслеђе, и поред тога што политика национализма и искључивости жели да их одреди као вечне.

Литература

1. Esping-Andersen, G. (1990): The Three Worlds of Welfare Capitalism (Tri svijeta socijalne zaštite u kapitalizmu), Cambridge: Politv.
2. Leibfried, S. (1992): Towards a European Welfare State on In-tegrating Povertv Regimes into the European Communitv (Ka evropskoj državi u kojoj postoji socijalna zaštita, u integrisanju režima za siromsaštvo u Evropskoj zajednici), u Z. Ferge i J.K.Kolberg, Social Policy in a Changing Europe (Socijalna politika u Evropi koja se mijenja), Boulder/ Colorado: Westview and Frankfurt: Campus Verlag

О аутору

Др Валтер Лоренц (Walter Lorenz) професор је на „Слободном Универзитету“ у Болцану (Bolzano), Италија, где је одговоран за Факултет социјалног рада. Своје образовање за социјалног радника стекао је на Лондонској школи Економије. Радио је више година у Лондону, и у Републици Ирској. Током своје каријере допринео је развоју студија и пракси социјалног рада у већем броју земаља Европе укључујући Немачку, Швајцарску, Велику Британију и Ирску.

Учествовао је у више европских истраживања и заједничких пројеката, са главним фокусим на развој Европске и интеркултуралне димензије социјалног рада.

Говорник је на више конференција Међународне федерације социјалних радника (IFSW) укључујући и јубиларну конференцију пола века IFSW 2006-е (“Doing history – memory and contemporary professional practice, Address to the IFSW World Conference, Munich 31.7.2006). Један је од оснивача Интернет журнала и добитник је више почасти за допринос Европском социјалном раду.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

364.62(497.11)

АКТУЕЛНОСТИ : билтен Удружења стручних радника социјалне заштите Републике Србије / главни и одговорни уредник Томислав Крговић. - Vol. 1, br. 1 (2000)-. – Београд (Крфска 7) : Удружење стручних радника социјалне заштите Републике Србије, 2000 - (Београд : Чигоја штампа). – 24 cm

Двомесечно
ISSN 1451-3129 = Актуелности – Удружење стручних радника социјалне заштите Србије
COBISS.SR-ID 177748999